

Victor Máté életút-interjú

készítette: Jávorszky Béla Szilárd

A beszélgetés időpontja: 2015. március 5., Budapest, Kissvábhegy
Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Miként előzetesen beszélünk róla, mindenkinél végigkérdem a családi hátteret, honnan, milyen kulturális-zenei közegekből jött, milyen meghatározó zenei hatások érték és milyen eredők mentén döntötte el, hogy a zenére teszi fel az életét. Esetemben ráadásul többszáz éves múltra tekintő családról van szó, a Victorokról. Akik ugye c-vel írják a nevüket, ami Magyarországon azért ritka.

Victor Máté:

Találkoztam olyan Victorral, aki k-val írta a nevét és nem volt rokon, de aki c-vel írja, az mind ugyanannak a családnak a tagja. A magyarországi eredetet a 19. századig vezethetjük vissza. Francia eredetű család, amelyik megtartotta a c-betűs írásmódot, úgyhogy erről minket meg lehet ismerni.

Jávorszky Béla Szilárd

Kétszáz éve miként kerültek ide a Victorok?

Victor Máté:

Elégé komplikált. Az általunk családalapítónak tekintett ópapa, Victor Bernát Danzigban született, 1825-ben. Akkoriban német és zsidó kereskedők lakták ezt a Hanzavárost, ahol az ő apja a napóleoni háborúk után rekedt hadifogolyként. Valószínűleg kiszökött a fogolytáborból, mert évtizedekig Selig Meyer álnéven élt Danzigban, azaz nem a saját nevét – Sebastian Victor – használta. És annyira Selig Meyerként ismerték, hogy amikor megszereztem egy 1860-as évek elejéről való danzigi lakónyilvántartást, ott ugyan már Sebastian Victorként szerepelt, de zárójelben még oda volt írva, hogy alias Selig Meyer. A nyilvántartásban tehát még azt is érzékeltetni akarták, hogy van, aki azon a néven ismeri. Ám akkor már nem kellett álnéven bujkálnia. Szóval az ő fia az a Victor Bernát, aki Königsbergben járt egyetemre, aztán Hamburgban lett evangélikus nevelő paptanár, majd Belgrádba küldték misszióba, hogy evangélikus iskolát alapítson ott. Abban a városban, ahol a lakosság jellemzően nem evangélikus volt. A dédapám már Belgrádban született, akárcsak az összes testvére. A család idővel átkeveredett a Monarchia területére, és a nagyapám már Budapesten született. De már reformátusként.

Jávorszky Béla Szilárd

Édesapád?

Victor Máté:

Teológiát végzett, táborigyelmeztetőként szolgált az ukrán fronton, de a II. világháború után felhagyott a papi pályával. Filozófiából doktorált, az irodalom érdekelte, főleg fordításokkal foglalkozott és szerkesztőként dolgozott a Magyar Rádió Irodalmi Osztályán. Úgyhogy nekem az intézménnyel kapcsolatos első élményem az, hogy az ötvenes évek legelején néha bevitt bennünket a testvéreimmel gyerekhangjátékokhoz statisztának. Akkor még élőben mentek a hangjátékok a Magyar Rádióban, amit – akár egy színházi előadást – heteken át bepróbáltak és aztán élő egyenes adásban adták elő. A két bátyámmal együtt ott

kellett kuporognunk, majd intésre gyerekzsivajt csapnunk, a következő intésre pedig elhallgatnunk. Ezek tehát az első, hét- nyolcéves kori emlékeim a Magyar Rádióról.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ezekről a hangjátékokról nem is készültek felvételek? Esetleges ismétlés esetén újra elő kellett őket adni?

Victor Máté:

A legrégebbi magnetofonfelvétel, amit a rádióban találtam, 1952-ből való. Bármilyen furcsán hathat ez ma, akkoriban minden élőben ment. Még a zenélés is.

Jávorszky Béla Szilárd:

Igen, Tabányi Mihály is hosszasan mesélte nekem, hogy zenekarával azért is szerepelt olyan sokat a rádióban, mert mikrofonképes volt.

Victor Máté:

Hát egyrészt nagyon felkészülten kellett bemenni, be kellett próbálni mindent, akár zeneművet, akár hangjátékot, nem lehetett felvenni, vágni, utólag javíthatni. 1952-től kezdtek csak a magnetofont használni, de még jó pár évig eltartott, mire a stúdiókban rendszeressé vált a felvételkészítés.

Jávorszky Béla Szilárd:

Visszatérve édesapádra, meddig dolgozott a Magyar Rádióban?

Victor Máté: Egészen 1956-ig volt az Irodalmi Osztály szerkesztője. Aztán az események után egyszerűen nem ment vissza. Hogy pontosan miért, azt nem tudom, erről soha nem beszélgettünk. Korábban bevásztatták a munkástanácsba, lehet, nem akarta, hogy emiatt kirúgják, inkább magától ment. Mindenesetre ezt követően néhány barátjával megalapította a *Nagyvilág* folyóiratot és annak volt haláláig a szerkesztője. Sokat foglalkozott az amerikai irodalommal, William Faulkner regényeit például ő kezdte magyarra fordítani, de megtanult lengyelül is és lengyel irodalmat szintén fordított. Ámde mindössze hat év adatott meg neki a *Nagyvilág*nál: 1962-ben, 46 éves korában agyvérzés vitte el.

Jávorszky Béla Szilárd:

És a család anyai ága?

Victor Máté: Anyai nagyapám ugyancsak református lelkész, az I. világháború idején Salgótarjánba, a vegyes lakosságú, gyorsan fejlődő bányászvárosba került misszióba, ott kellett megszerveznie a gyülekezetet és a református életet. Édesanyám ott született, és később szintén járt pár évet teológiára, aztán férjhez ment és ez annyiban maradt. Nagyapám később Dunabogdányban volt lelkész, aztán az 1920-as években végleg Budapestre került, az akkori külső-lipótvárosi (ma új-lipótvárosi) kerületnek lett a lelkésze. Ebben a szintén eléggé vegyes lakosságú, gyorsan fejlődő munkásnegyedben ugyanúgy misszióként kellett megszerveznie a gyülekezeti életet. Kezdetben a Tutaj utcában volt egy imaterem, aztán szerzett telket, gyűjtést indított, majd a Pozsonyi úton felépíttette a máig működő modern református templomot.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hogy hívták őt?

Victor Máté:

Bereczky Albert. Amúgy az apai nagyapám, Victor János református lelkész szintén templomépítő volt, neki köszönhető a Szabadság téri református templom.

Jávorszky Béla Szilárd:

A szüleid itt találkoztak Budapesten?

Victor Máté:

Igen. Nagyapámék korábban is nagyon jó barátságban voltak, úgyhogy a szüleim gyerekkoruktól ismerték egymást.

Jávorszky Béla Szilárd:

Egyedüli gyerek vagy?

Victor Máté:

Nem, két bátyám van, a három Victor fiú közül én vagyok a legkisebb. János 1942-ben született, András 1943-ban, én meg 1945-ben. Ők még a háború alatt, én meg kifejezetten ostromgyerek vagyok. Az ukrán fronton lelkészként dolgozó édesapám kapott pár nap kimenőt, rá kilenc hónapra pedig világra jöttem. Édesanyám az utolsó heteket, hónapokat effektíve pincében töltötte. Végül az ostrom után két héttel, február 26-án születtem. A visszaemlékezések szerint nagy volt a fejem, nem sírtam, csak vigyorogtam, azt hitték a szüleim, hogy megviselt az ostrom és vízfejű gyerekük született. Aztán szerencsére nem így lett.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mielőtt rátérnénk az életutadra, légy szíves mesélj röviden a bátyáidról.

Victor Máté:

A legidősebb fiú, János bátyám felnőtt korában felvette anyai nagyapánk nevét, és Bereczky Jánosként vált ismert népzenekutatóvá. Körülbelül huszonöt évet dolgozott azon a tavaly megjelent négy vaskos kötetten, amelyben az új stílusú magyar népdalokat rendszerezte. Tényleg kemény munka volt, ritka teljesítmény. Azért is tisztelem, mert maga a témaválasztás sem szokványos. A népzenekutatók mind az archaikus anyagot keresik, számukra a régi az értékes, a csodáltnivaló. A bátyám viszont rájött, rengeteg kiváló 20. századi népdal van, az I. világháborús katonadalokat is sokan éneklik, a kutatók mégsem foglalkoztak vele. Úgyhogy ő ráállt a 19. század végétől keletkezett népdalok rendszerezésére, vagyis némi túlzással azt is mondhatom, hogy bartóki méretű népzenekutatói teljesítmény az övé. Ma már persze nyugdíjas, de a Zeneakadémián a népzenei tanszéken óraadó tanárként ő ismerteti meg az új stílusú népdalokat a növendékekkel.

Jávorszky Béla Szilárd:

Miért vette fel édesanyja nevét? Miért nem akart Victor lenni?

Victor Máté:

Ő ezzel inkább Bereczky Albert nagyapa iránti hatalmas tiszteletét szerette volna kifejezni. A nagypapának csak lánytestvérei voltak, valamint öt leánygyermek, köztük az édesanyám. A bátyám által viszont tovább él a Bereczky név. Azóta született tizenegy gyermeke, abból négy fiú, akik viszik tovább a nevet.

Jávorszky Béla Szilárd:

A középső fiú, András bátyád Victor maradt?

Victor Máté:

Igen. Ő is nyugdíjas már. Korábban az ELTE-n tanított kémiát, de eredetileg biológus, úgyhogy a biológia és a kémiai találkozási pontjainál máig elismert szakértőnek számít. Nagy tudós, természetismerő és zöld mozgalmár. Bár nyugdíjasként ő is kicsit lefékezett, kevesebbet járja a vidéket. Kifejezetten ráállt a környezettudatos életvitelre való nevelés témájára, tehát pedagógiai szempontból zöld a fiú.

Jávorszky Béla Szilárd:

Régebben többször meséltél arról, hogy a Victorok négyévente összegyűlnek, hogy találkozzanak. Ez a hagyomány változatlan?

Victor Máté:

Persze. Erre a találkozóra mindenki hivatalos, akár apai, akár anyai ágon Victor. Nem csak Magyarországról, hanem külföldről is, főleg Németországból és az Egyesült Államokból. Érdekes módon ezt mindig Budapesten tartjuk. Merthogy a másod-unokatestvéreim szintjéig nem tudok róla, hogy valaha valaki is elhagyta volna ezt az országot. Az amerikai ág is úgy jött létre, hogy az egyik ükapám testvére még a 19. században kivándorolt Amerikába, szóval nagyon távoli a kapcsolat. A Victorokra tehát nem jellemző, hogy otthagyják a hazájukat. Úgyhogy ez a találkozó is elsősorban magyarországi szervezést igényel.

Jávorszky Béla Szilárd:

Milyen régóta tartjátok ezeket?

Victor Máté:

Már gyerekkoromban, az ötvenes években is volt, sőt akkoriban még évente rendezték. Emlékszem, a szüleim cipeltek rá rendszeresen. Öreg tantiknak kellett bemutatkozni, volt köztük olyan – Linka néni – aki magyarul sem tudott, még németül beszélt. Ezt a találkozót akkoriban az idősebbik Victor Ágoston lakásában rendezték, jól menő orvos volt, hatalmas lakással a Röntgen utcában vagy Alig utcában (valahol a mostani Lehel csarnok közelében). Akkor még persze fele ekkora volt ez a család, sőt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hányan vagytok ma körülbelül?

Victor Máté:

Mintegy százötvenen. Az ötvenes években legfeljebb ötvenen lehattunk, úgyhogy elfértünk egy nagy polgári lakásban. Akkor még minden év december elején összegyűltünk. Guszti bácsi halála után új helyszínt kerestünk, akkor ritkítottuk a találkozókat. Úgyse történik évente annyi minden, amiről érdemes volna beszámolni, legyen inkább négyévente. S legalább harminc éve úgy van, hogy minden olimpiai évben szeptember első szombatján összegyűlnek a Victorok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hol?

Victor Máté:

A Vörösmarty Utcai Iskola nagytermében. Valamikor imaterem volt, aztán a dédapám, a legidősebb Victor János és az ő öccse, Victor Ágoston gyűjtést szerveztek, és skót

támogatással – azért is hívták az intézményt skót misszióknak – megépítették az iskolát. Sokáig Ágoston volt az igazgató. A Victor családnak tehát komoly szerepe volt abban, hogy ez az iskola száz évvel ezelőtt megépült. Ennek a pincéjében élte át – velem a hasában – édesanyám az ostromot. Így mikor Guszti bácsi meghalt, kitaláltuk, legyen ez a családirag emlékező nagyerem a helyszíne a találkozónak. Az iskola mindig ingyen a rendelkezésünkre bocsátja, abban a teremben még orgona is van, szoktunk is együtt énekelni. Legutóbb 2012-ben találkoztunk, s hát persze olyankor mindig előlről kezdődik a bemutatkozás, mert rengeteg családtag, ismerős arc, de már nem mindig könnyű beazonosítani. Az imént említett dédapám öccse, Victor Ágoston tizenkét gyermeket nemzett. Apámnak, ugye, három fia van, az egyik öccsének azonban tizenhét gyermeke. János bátyámnak tizenegy. András bátyámnak három lánya van, azoktól pedig tizenhárom unokája. Én viszont elfajzott Victor vagyok: csak egyetlen fiam van és egyelőre csak egyetlen unokám.

Jávorszky Béla Szilárd:

Gyerekkorodban milyen zenei hatások értek a családban? Van-e a rokonságban zenész vagy zeneközeli ember? Egyáltalán, honnan jött nálad a zenei indíttatás?

Victor Máté:

Bár személyesen nem ismertem, az említett skót misszió iskolát alapító Victor János dédapám tudott orgonálni, amolyan kántorlelkész volt, aki ötvenéves korában még a Zeneakadémiát is elvégezte kórusvezetői kántorképző szakon. Az egyik nagybátyám megtalálta a diplomáját, melyet Kodály Zoltán és Kacsóh Pongrác írt alá zsűritagként. Az biztos, hogy a Református Énekeskönyvben van olyan ének, ami az ő szerzeménye. Egyfelől nyilván tőle örökölhettük a zenei tehetségünket. Másrészt édesanyám nagyon szépen énekelt és rengeteg népdalt tudott. A népdalismeretemet elsősorban neki köszönhetem. Édesapám tudott zongorázni, persze eléggé műkedvelő módon, de gyerekkoromból emlékszem, hogy este, amikor már minden elcsitult, a másik szobában leült a zongorához és Bachot vagy Chopint játszott. Ügyesen, élvezhetően szólaltatta meg a darabokat. Tehát – jóllehet, hivatásos zenész nem volt a családban – természetes volt, hogy zenét tanulunk.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mint a polgári nevelés része?

Victor Máté:

Igen. Beírtak zeneiskolába, és engem annyira nem is kellett erre kapacitálni, hisz már négy- ötéves koromban, amikor felértem a billentyűket, a zongora lett számomra a legszórakoztatóbb játék. Próbálgattam a hangokat, nézegettem, milyen az, ha ahhoz egy másikat hozzányomok, hogyan szólnak együtt, milyen összhangzást hoznak létre. Kitaláltam kis dallamokat. Ötévesen az első darabjaim lekottázásához még János bátyám segítségét kértem, de hat éves koromtól már szolfézásra és hangszeres tanulásra is beírtak a szüleim.

Jávorszky Béla Szilárd:

Zongorára?

Victor Máté:

Egy évig tanultam zongorázni, de mivel a két bátyám is zongorázott, ez állandó konfliktushelyzetet eredményezett. Nehéz volt beosztani, hogy mikor ki gyakorol, meg egyébként sem akartam azt, amit a bátyáim. Úgyhogy hétéves koromban átíratkoztam hegedűre. Mire meg a középső fiú, András bátyám elkezdett gordonkázni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Lehet, csak azért, hogy lehessen családi kamarazenekar...

Victor Máté:

Ki tudja. De kis kamaszkoromra egy családi trió valóban összeállt, a két bátyámmal Haydn hegedű-, cselló- és zongoratriókat játszottunk. Olyan magától értetődő volt, hogy a gyerekek muzsikálnak. S bár nem akart mindenki zenész lenni, a zene mindkét bátyám életét végigkísérte.

Jávorszky Béla Szilárd:

Szeretnél volna zenész lenni, vagy csak az lett belőled?

Victor Máté:

Az lettem. Annyira természetes volt, hogy nem is gondolkoztam azon, hogy más legyek. Gyerekkoromtól fogva tényleg a zene kötött le. Mindez simán, automatikusan ment: tizennégy évesen bekerültem a konzervatóriumba, tizennyolc éves koromban a Zeneakadémiára, amit zeneszerzés szakon öt év alatt elvégeztem. Már tizennégy éves koromban, 1959-ben Sugár Rezsőhöz jártam zeneszerzést tanulni, ami inkább amolyan előkészítő volt a Zeneakadémiára. Jó alapokat adott, összhangzattant, harmonizálást, ellenpontot, ilyesmit tanultunk. Azokat a zeneszerzői technikákat, amik később jól jöttek. 1963-ban felvételiztem a Zeneakadémiára, Farkas Ferenc növendéke lettem, öt évig hozzá jártam. Miután 1968-ban lediplomáztam, ösztöndíjasként három szemesztert még a varsói zeneakadémián hallgattam. Gyönyörű időszak volt az életemben, hatalmas szabadsággal, semmi kötelezettségem nem volt, bármilyen órára benézhettem. Persze emellett az egyik professzorhoz kifejezetten zeneszerzés órákra jártam.

Jávorszky Béla Szilárd:

1963 és 1968 között jártál tehát a Zeneakadémiára, ami akkoriban különösen izolált világ lehetett, de nyilván nem tudtatok nem tudomást venni a falakon kívül zajló popzenei forradalomról. Miként élted meg a beat, a rock and roll megjelenését?

Victor Máté:

Számomra az egyik legnagyobb gondot éppen az jelentette, hogy miközben az úgynevezett kortárs zeneszerzést tanultam, berobbant az életembe a Beatles. A rock and rollt korábban persze hallgattam háziulikon, ment a csörgés, szerettem tvisztelni, meg hulahoppoztam rá, de zeneileg sosem érdekelt.

A Beatles viszont azonnal elsöpört, magával sodort. Annyira komolyan megérintett, hogy hát attól kezdve kettősségben éltem: a Beatles volt az izgalom, de a kortárs zeneszerzés volt a feladat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Zeneszerzőként a Beatlesben mi ragadott meg? Az „ötödik tag”, a klasszikus képzettségű, de kellőképp nyitott és alázatos hangmérnök-hangszerelő George Martin tevékenysége, aki Lennon és McCartney invenciózus dalait tökéletesre csiszolta?

Victor Máté:

George Martin szerepéről mi akkor semmit sem tudtunk. Azt is a Beatlesnek tulajdonítottuk, hogy a hangszerelésben olyan hangszerek, olyan hangszínek, olyan megoldások jelentek meg, amik teljesen újszerűen hatottak. Így visszamenőleg persze már tudom, hogy ezeket a fantasztikus tehetséggel megáldott, de zeneileg képzetlen muzsikusok

maguktól nem találhatták ki. Kellett valaki, aki ezt sugalmazta nekik. Az, hogy hat vonós kíséren le ritmikus játékkal egy beatdalt, még azt hittük, hogy az ő zsenialitásuk. S persze segítettek nekik, de a Beatlesnek eleve olyan volt megszólalása, az intonációja, meg egyáltalán az egész zenéje, ami tényleg rólunk, a mi korunkról, a mi világunkról mesélt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Függetlenül attól, hogy Te itt éltél Magyarországon, ők meg Angliában?

Victor Máté:

A részleteket nem tudtuk, de ezt éreztük. Mi csak a rádión tekergettük a rövidhullámot, ahol rossz minőségben megtaláltuk a Szabad Európát és a Radio Luxembourgot, és hallgattuk. Ha pedig a baráti körbe bekerült egy hanglemez, azt tényleg simára gyalultuk a lemezjátszón. Miközben persze a kinti körülményekről fogalmunk nem volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

A zeneakadémiai éveidet tehát végigkísérte az a dilemma, hogy voltaképpen a Beatles világa vonzott, miközben teljesen mást tanultál?

Victor Máté: Nem mondom, hogy nem érdekelt, amit tanultam, csak amikor kézbe vettem a diplomámat, – a mából visszatekintve – picit riasztott, hogy nekem mostantól muszáj „szomorú zenét” írni, ami ráadásul csak néhány embert érdekel. Hogy dolgozok fél évig egy vonós négyesen, amit aztán egyetlen alkalommal előadnak, és azt meghallgatja hetven ember. Akik közül egy év múlva már alig emlékszik rá néhány. Miközben ott a beatzene, amelyik viszont tényleg tízezreket, százezreket érdekel. Ráadásul lehet, hogy utóbbi hitelesebben fejezi ki korunkat, mint a belterjes kortárs zene. Ahogy nemrég elhunyt barátom, Fodor Ákos¹ egykor megfogalmazta: ha majd száz-kétszáz év múlva valaki az 1960-as évek kordokumentumát, zenei lenyomatát keresi, nem Krzysztof Penderecki *Lukács Passióját* fogja meghallgatni, hanem a Beatles-dalokat. Mert azokban mindenestül benne van a korszak, a társadalmi folyamatok, a világ változása.

Az úgynevezett kortárs zenében viszont a múlt század közepén önfejlődés indult be, és a művek megítélése aszerint történik, hogy mennyi bennük az egy négyzetcentiméterre eső disszonanciák mennyisége. Ha sok, akkor az komoly, modern zene. Ha csak sima hármas hangzatok szólalnak meg benne, akkor csak értéktelen könnyűzene. Ezek az elvárások a mai napig megvannak. S szomorúan konstatalem, hogy Fényes, Gyulai vagy Bágya² mindenféle állami elismerés nélkül hagyott itt minket, miközben harmadrangú kortárs zeneszerzők Kossuth-díjakat kapnak. Pedig előbbieik hatalmas tudású és tehetségű, nagyszerű zenészek voltak, akiknek munkásságát csak azért nem ismerték el, mert nem teljesítették az úgynevezett kortárs zenei elvárásokat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Amúgy tudták volna? Meg tudtak volna felelni azoknak az elvárásoknak is?

Victor Máté:

Nem biztos, hisz ők más zenei világban gondolkodtak. De ha rajtam múlna, Gyulai Gál János partitúráinak tanulmányozását kötelezővé tenném a Zeneakadémián.

---

¹ Fodor Ákos (1945–2015) költő és műfordító, a magyar haiku egyik mestere.

² Fényes Szabolcs (1912–1986), Bágya András (1911–1992) és Gyulai Gaál János (1924–2009) az ötvenes-hatvanas-hetvenes évek meghatározó táncdalszerzői voltak. Fényes Szabolcs örökösei alapították 1995-ben a könnyűzenei alkotótevékenységet elismerő Fényes Szabolcs-díjat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Visszatérve a beatzenére: a hatvanas években a Beatlesen kívül mely más zenekarok érintettek meg erősen?

Victor Máté:

Lényegében csak a Beatles. A Rolling Stones nekem fésületlenebb, nyersebb, kidolgozatlanabb volt. Nyilván a zenei neveltetésemből is fakadt, hogy a piszkos, „dirty” bluest akkor még nem szerettem. A többi meg egyszerűen nem is érdekelt.

Jávorszky Béla Szilárd:

A Kinks sem? Szörényi Leventére például erőteljesen hatott...

Victor Máté:

Persze, tudtam róluk, ahogy az Animalsról és a többiekről is, de azokat napi muzsikálásnak tartottam. A Beatles-dalokban viszont olyat éreztem, ami túlmutat mindenben. Annyira időtlen és eleven zene, hogy voltaképpen nem kötődött korhoz, korábban is, később is születhetett volna. Még ötven-hatvan évvel később is elementárisan hat. A fiam, aki akkor született, amikor már a Beatlesnek híre-hamva nem volt, kamaszként szintén ráharapott és éjjel-nappal azt hallgatta. És nem a Kinkset.

Jávorszky Béla Szilárd:

És a hazaiak közül? Jártál klubokba?

Victor Máté:

Hogyne jártam volna. A Pesti Barnabás utcában a régi Egyetemi Színpadot vagy az Eötvös Klubot (a „Hordót”)³ nagyon szerettem. Rengeteget jártam Kőbányán a Halom utcába, ahol a Decca játszott, amely szerintem a legjobb klubzenekar volt akkoriban. Ebből lett aztán – Charliék vezetésével – Olympia, illetve a billentyűs Winkelmayer József később megalapította a Winkelmayer Brasst. A 9-es busszal jártam ki hozzájuk, amely az Astoriától indult.

Jávorszky Béla Szilárd:

Amúgy a főváros melyik környéken nőttél fel?

Victor Máté:

Itt laktam Budán, a Kissvábhegyen, ami elég sok gyaloglással járt, hisz ide a hegyre éjjelente nem lehetett másképp hazajönni, csak gyalog. Meg hát akkoriban egyáltalán nem volt ilyen sűrű és kiterjedt az éjszakai közlekedés.

Jávorszky Béla Szilárd:

A „beatháromság” – Illés, Metro, Omega – klubjaiba nem is jártál?

---

³ A háború előtti Centrál kávéházat 1953-ban a Közlekedési Építő Vállalat felújította. 1963-ig üzemi étkezde és a Metró-klub működött benne. 1964-ben a Művelődési Minisztérium határozata alapján került az ELTE-hez, menza és klub céljaira. 1964-65-ben társadalmi munkával elvégezték a szükséges felújítást. 1967-es indulása után az ország egyetlen működő diákklubja volt. Az Eötvös Klub ez időben vezető szerepet töltött be a diákklubmozgalomban. Innen indult el a siker útjára az Omega együttes és Zorán is. A rendszerváltás óta ismét Centrál kávéházként működik.

Victor Máté:

A „Hordó”-ban Omegán többször megfordultam. Illésre csak később kezdtem járni a Fehérvári útra az Fővárosi Művelődési Ház Körtermébe. Amit azóta elbontottak. A Metrót viszont nem fedeztem fel magamnak. Pedig egy időben nagyon jó barátom volt a basszusgitárosuk, Bokány Feri, akivel a konziba együtt jártam. De valahogy az nem fogott meg annyira.

Jávorszky Béla Szilárd:

Liversing, ilyenek?

Victor Máté:

Jaj, tényleg, a Liversinget szerettem, csak azok olyan összevissza léptek fel, hogy nem mindig tudtam, hol játszanak. A Liversingnél érdekes módon már nem zavart a „piszkosság”. Szóval élőben többminden elment, a felvételeken viszont nem szerettem a tisztátalanságot, ott pontosan, precízen, csiszoltan kellett megszólalni. Akkoriban a bluest egyáltalán nem ismertem. Csak a magyar tánczenét, amelyet a rádióból óhatatlanul megismertem. Meg a jazzt. Szintén a rádióból. Sokat hallgattam a Music USA-t, ahol minden este, azt hiszem 10-kor kezdődött Willis Conover⁴ legendás egyórás jazzműsora, amit nem zavartak, ellentétben a Szabad Európa Rádióval. De hát abban kifejezetten jazz szólt. A bluest felnőtt koromig nem ismertem.

Jávorszky Béla Szilárd:

1965-ben kint voltál a Népstadionban Louis Armstrong igazi népeseménynek számító koncertjén?

Victor Máté:

Kint voltam. Nem volt nálam távcső, úgyhogy csak annyit láttam, valaki van a pálya közepén. Azt mondták, hogy ő Louis Armstrong.

Jávorszky Béla Szilárd:

Milyen volt a hangosítás?

Victor Máté:

Nem tudom, nem emlékszem rá.

Jávorszky Béla Szilárd:

De hallottad, mit énekel Armstrong?

Victor Máté: Lehetett hallani, hogy mit muzsikálnak a színpadon, bár a hangosítás nagyon kezdetleges volt. Aztán később az Erkel Színházban remek jazzhangversenyeket hallottam.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ahol 1968 és 1978 között rengeteg amerikai jazzsztár lépett fel. Ella Fitzgeraldtal indult a sorozat...

---

⁴ Willis Conover (1920–1996) amerikai rádiós személyiség bő negyven éven át vezette a Voice of America jazzadásait, melyek a hidegháború időszakában a nagyvilágtól fizikailag elzárt kelet-európai – így a magyar – jazzrajongók számára az egyetlen hiteles kapcsolatot jelentették a tengerentúli történésekkel, művészekkel, folyamatokkal.

Victor Máté: Nekem az Erkel Színházban az egyik legnagyobb élményt a Count Basie Big Band jelentette, fantasztikus volt. Akkor fedeztem fel, hogy a jazz több mint szórakoztató zene, hogy ez tényleg művészet. Voltam Oscar Petersonon, Cannonball Adderley Quinteten, de ezt a Count Basie Big Bandnél éreztem meg igazán. Gilbert Bécaud-koncerten is voltam az Erkel Színházban. Érdekes, bár azt mondjuk, milyen zárt világban éltünk akkoriban, közben meg jöttek ide a nagy sztárok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Jó, persze elsősorban az amerikai sztárok jöttek, de hát nyilván tudod, hogy emögött milyen kultúrpolitikai okok húzódtak meg. Hogy az amerikai kormány ezt mennyire támogatta, akárcsak a Music USA-t, hogy az éter hullámain Willis Conover terjessze a szabadság eszméjét...

Victor Máté:

Igen, de azért ezeket a sztárokat beengedték Magyarországra. S ezekről a fellépésekről rádiófelvételek készülhettek. Akárcsak a klasszikus zenei hangversenyeken. A hatvanas években zeneakadémistaként rengeteg koncerten voltam, és oda is a legnagyobb sztárok jöttek. Yehudi Menuhin vagy Szvjatoszlav Richter rendszeres vendég volt Budapesten. Vagy Charles Münch, akinek a nevére ma már talán senki nem emlékszik, de máig a fülemben cseng egy *Daphnis et Chloé*-szvit, amit a Zeneakadémián vezényelt. Olyat azóta sem hallottam. Szóval érdekes módon jártak ide a világklasszisok. Kulturálisan nem voltunk annyira elzárva. Mozogni persze nehezebb volt. Nem tudom, ki ügyeskedte ezt így ki, hogy mégiscsak eljutott Budapestre a világ krémje.

Jávorszky Béla Szilárd:

Jazzben tudom, hogy ezt az amerikai külügyminisztérium forszírozta és támogatta. Külön programjuk volt erre, nemcsak a keleti blokkra, hanem úgy általában a világ diktatórikus országaiban rendszeresen küldték a saját zenekaraikat. Ráadásul köztük rengeteg fekete előadót. Louis Armstrongnak, Count Basie-nek vagy Oscar Petersonnak azt a világhatalmat kellett képviselnie, ahol ő – az ötvenes-hatvanas években – szinte másodrendű polgárnak számított. Többek között így jöhettek létre a mára legendás Erkel Színházbéli jazzkoncertek.

Victor Máté:

Na, hát ezekből jó páron személyesen ott voltam. Nekem ezek szerencsére jelentős ifjúkori zenei élmények.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ahogy elnézem, meglehetősen széles spektrumon hallgattad akkoriban a zenét. A Beatlest a jazzen át Ravelig.

Victor Máté:

Igen, és hála Istennek ez a hozzáállásom azóta is megmaradt. A népzeneitől a kortárs zenéig mindent hallgatok.

Jávorszky Béla Szilárd:

1970-ben kerültél be a Magyar Rádióba zenei rendezőnek. Ha jól számolok, nagyjából akkor, amikor Varsóból hazajöttél. Voltak ennek előzményei vagy csak úgy megtörtént?

Victor Máté:

1963 őszén – akkor kezdtem a Zeneakadémiára járni – Bolba Lajos⁵ ifjú rádiós szerkesztő (végzettségét tekintve kóruskarnagy) konzis és akadémias fiúkat-lányokat keresett, hogy belőlük jazz-vokálegyüttest hozzon létre. A Swingle Singers akkor nagy világszám volt, bőgő és dob kísérettel szinte a capella énekeltek mindenfélét, klasszikusokat és jazzt egyaránt. Ennek a mintájára szervezett Bolba egy jazzvokált, ebbe én is belekeveredtem és 1963 végétől a Magyar Rádió énekkarának próbatermébe rendszeresen összejöttünk és próbáltunk. Bolba Lajos rávett zenészerzőket, hogy írjanak nekünk darabokat vagy hangszereljenek át ránk ismert melódiákat. Gyulai Gaál János és Bágya András készítettek nekünk feldolgozásokat, Petrovics Emil önálló töbttételes kompozíciót írt erre a Harmónia Vokálnak vagy Harmónia Énekegyüttesnek nevezett formációra. Mi lettünk egyszersmind a tánczenei felvételek és a táncdalfesztiválok állandó vokálegyüttese. Kezdetben nyolc fiú és nyolc lány énekel az együttesben, szóval szinte egy kórus, a táncdalfesztiválokön viszont elég volt a 4+4. Mindenesetre már az első táncdalfesztiválon⁶ ott virítottunk talpig kölcsönzői szmokingban és subidubiztunk a háttérben. Ez a Harmónia Vokál jelentette nekem éveken át a zsebpénzt. S hát így ismerkedtem össze Bolba Lajossal, akin keresztül 1970-ben bekerültem a Magyar Rádióba zenei rendezőnek.

Jávorszky Béla Szilárd:

Zeneakadémistaként miként láttad a táncdalos világot?

Victor Máté:

Ennek révén ismertem meg belülről a stúdiómunkát, nekem ez felfedezésszámba menő élmény volt. Bár mai füllel szinte hihetetlen, az első felvételek úgy készültek, hogy miután hetekig szólampróbák voltak és gyakoroltunk, a 6-os stúdióba beült a zenekar, a vokál, a szólisták, a karmester, és ott élőben előadtuk a dalt, amit mondjuk Záray Márta⁷ énekel. És azt úgy vették fel arra az úgynevezett csirkebéltre, tehát a keskeny magnószalagra, ahogy ott elhangzott. Semmi sokszávos technika, rájátszás, ilyesmi. Az lett a felvétel.

Jávorszky Béla Szilárd:

19 centiméter/szekundumos sebességgel rögzítettek?

Victor Máté: Nem, a zenei felvételnél a 38 centiméter/szekundum volt a minimum. Kezdetben még 76-os sebességet is használtak, de akkoriban vált általánossá a harmincnyolcas. Úgyhogy vokálénekesként végigkísérhettem a technikai fejlődést, ahogy a hatvanas évek végén bejött a négyszávos magnó, és akkor már nem kellett a zenekarral együtt bemennünk, hanem többnyire csak a szólistával külön. A zenekar felvette a maga részét, amire a szólista külön ráénekel. Mivel az esetek többségében a vokálnak nem jutott külön sáv, a szólistával együtt énekeltek fel a szólamunkat, persze a mi hangunkat távolabb keverték, mint az övét. Bolba Lajossal tehát így kerültem kapcsolatba. A hatvanas években ő nagyon ambicionálta a Harmónia Vokált, amit önálló produkcióvá felfejlesztett. A Swingle Singers mintájára saját repertoár kialakításával koncerteztette az együttest. Úgyhogy jártunk a pozsonyi rádióban, ott is élő adásban, közönség előtt énekelünk, emlékszem, pár szám erejéig

---

⁵ Bolba Lajos (1931–) 1959-ben került a Magyar Rádióhoz a Könnyűzenei Osztály szerkesztőjeként. A hatvanas évek közepétől a könnyűzenei felvételek készítése tartozott hozzá. Ezáltal a hatvanas-hetvenes-nyolcvanas években erősen meghatározta az intézmény zenei arculatát. A vele készült életút-interjút lásd a Cseh Tamás Program oral history-tárában.

⁶ Ez 1966-ban volt.

⁷ Záray Márta (1926–2001) a korszak népszerű slágerénekes.

Mikes Éva⁸ volt a vendégszólista. A zürichi jazzfesztiválon pedig Petrovics Emil művét adtuk elő.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hol járunk most az időben?

Victor Máté:

1968. Ezen a zürichi jazzfesztiválon Petrovics darabja mellett Wolf Péter erre az alkalomra írott művét is előadtuk. Wolf szintén tagja volt a Vokálnak, a vezető tenorunk Antal Mátyás, a Nemzeti Énekkar későbbi karigazgatója volt. Jó kis csapat, helyes fiúk, rengeteget hülyéskedtünk.

Jávorszky Béla Szilárd:

A táncdalfesztiválokat hogyan látod, mint résztvevő? Vagy nem igazán foglalkoztatott, csak ez volt a feladat?

Victor Máté:

Szakmailag lekötött engem, a számokat nagyon jól megismertük belülről, tanulmányozhattam a hangszerelést. A próbák során pontosan megfigyelhettem, melyik hangszer vagy hangszercsoport mit játszik, milyen funkciót tölt be. Állandóan odasomfordáltam és néztem Bágya András és Körmendi Vilmos partitúráit, nagyon tanulságosak voltak. Hangszerelésről ott tanultam a legtöbbet. Egyrészt bele tudtam lesni a kottákba, másrészt láttam, hogy a próbán hogyan alakul ki a végső hangzás, és hogy ahhoz mi minden kell. Nagyszerű mesterek mellett tanulhattam, Bágya András, Körmendi Vilmos, Balassa P. Tamás, Gyulai Gaál János mind kiválóan képzett muzsikusként voltak, nem dilettáns amatőrök. Mindent tudtak a zenéről és olyan szép partitúrákat írtak, amiket tényleg lehetne mutogatni a kortárs zeneszerzőknek. Ezek a táncdalfesztiválos munkák így számomra szakmailag nagyon érdekesek voltak. Miközben persze néha utáltuk is a hosszas próbákat és a rengeteg várakozást, hogy aztán elénekeljük azokat a szólamokat, ami a nagy egészben általában nem is hallatszott, mert akkoriban a zenekar meg a vokál még kevésbé számított fontosnak.

Jávorszky Béla Szilárd:

A résztvevőkről vannak emlékeid? Az ott felbukkant fiatal tehetségekről, akik később nagy sztárok lettek.

Victor Máté:

Hogyne. Ezekkel az emberekkel napokat-heteket töltöttem együtt a próbákon, a stúdióban, aztán a koncerteken, a kamerapróbákon – és hát persze a büfében is. Sokukkal személyes ismertségbe kerültem, volt, akikkel kifejezetten jó kapcsolatba. Vokálénekesként így voltaképpen bekerültem a magyar táncdal világába. A többség persze rettenetesen exhibicionista volt, szerepet játszott, de ez engem inkább szórakoztatott. Aztán amikor 1969. december végén hazajöttem Varsóból, Bolba Lajos megkeresett, hogy ha már ennyire járatos vagyok a stúdióban, ráadásul a Zeneakadémiát is elvégeztem, legyek a Magyar Rádióban a könnyűzenei felvételeknél zenei rendező. Főleg beatfelvételeket bízott rám, merthogy az intézménynél akkor főállásban dolgozó zenei rendezők már mind hatvan felé jártak, utálták a hosszú hajúakat, nem is értettek szót velük, nem értették azt a világot. Úgyhogy Bolbának

---

⁸ Mikes Éva (1938–1986) a hatvanas évek népszerű táncdalénekesnő volt, a táncdalfesztiválok állandó szereplője.

kapóra jött egy olyan fiatalember, akinek éppolyan hosszú haja volt, mint azoknak a zenészeknek. Ezért a beatfelvételeknél elkezdett egyre sűrűbben foglalkoztatni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Zenei rendezőként kivel készítetted az első felvételed?

Victor Máté:

Nem fogod elhinni: a Non-Stop együttessel. A *Zsibvásár* című számukat vettük fel a 6-os stúdióban. Ez volt az első zenei rendezői feladatam. Összeismerkedtünk, összebarátkoztunk, és hívtak, hogy menjek le a klubjukba. Péntek esténként a Váci utcai Tiszti Kaszinóban játszottak, abban a házban, ami később a Fidesz-MDF székházmutyi tárgya lett. Az ottani ifjúsági klub állandó zenekara volt a Non-Stop, éveken át minden péntek este 6-tól 10-ig ott muzsikáltak. Nyáron pedig a Tiszti Kaszinó nyári helyszínén, a Stefánia Palotában. Ott is próbáltunk, a „nyári palotában”, amelynek nem a Stefánia út felől, hanem a Zichy utca felől volt akkor a bejárata. Télen mondjuk elég hideg volt a fűtetlen helységben, de hát kulcskérdés volt a próbahely. Akkoriban még nem voltak próbatermek, és persze sehol nem vették szívesen a zajongást. Na, úgyhogy oda kezdtek engem is hívni, és nagyon szerettem a Non-Stopot, mert például Beatles-számokat remekül koppintottak egy az egyben.

Jávorszky Béla Szilárd:

Milyen jellegű volt az akkori Non-Stop repertoár?

Victor Máté:

Alapvetően angol és amerikai beatdalok utánjátszásából állt, mellette néhány saját szerzeménnyel. Az 1969-es táncdalfesztivál alkalmával már rádiófelvétel is készült velük. De valamiért nem igazán szerették a saját számaikat, ezért élőben ritkán játszották őket. Viszont ahogy kapcsolatba kerültem velük, természetesen adódott az igény, hogy írjak nekik dalokat. Úgyhogy ösztönösen írni kezdtem. Nyilván alaphangzasként a Beatles csengett a fülemben. A dalszerzést viszont jelentősen befolyásolta, hogy fordított technikával dolgoztam, azaz előbb lettek meg a szövegek és azokat zenésítettem meg. Jó barátságban voltam Fodor Ákos költővel, és amit ő leírt, az engem döntően befolyásolt. Ezért, mondhatni, kezdetben elég furcsa szerzemények születtek. Úgyhogy az addig csak slágereket játszó Non-Stop eléggé underground zenekarrá vált. Ez a kettősség később feszültséget is okozott zenekaron belül, ők népszerű slágereket akartak játszani, engem meg az önkifejezés vezetett. De előfordult, hogy beadtam a derekam és megpróbáltam tudatosan slágert írni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az lett belőle?

Victor Máté:

Hát nem igazán. Ezt nem lehet tudatosan csinálni. Azt hittem, hogy megvan erre a recept, de nincs. Nem elég négyszer ugyanazt elismételni, meg csak három harmóniát játszani. Ma már bánom ezeket a kompromisszumokat. De végülis a dalaim többsége nem slágernek készült, hanem tényleg önkifejezésként született. Ilyen volt a *Lélegző furcsa hajnalon*, amellyel a Non-Stop az 1971-es táncdalfesztiválra benevezett, ami hát se dallam, se szöveg, se zenei, se harmóniai szempontból nem a sablonokat követte. Annak ellenére, hogy eltért a megszokottaktól, végül díjat nyert, ami révén persze a zenekar roppant népszerű lett, a fesztiválsiker hozta utána magával a haknikat számolatlanul. Futott a szekér, szinte mindennap máshol játszottunk, havi húsz-huszonöt meghívásunk volt, és a tagok nagy része úgy vélte, amíg megy, addig kaszáljunk. Én meg láttam, ahogy közben folyamatosan romlik a

produkció, mert hát a színvonal tartásához egy zenekarnak próbálnia is kellene, nem csak koncerteznie. Jómagam alkotóként pedig inkább arra vágytam, hogy készítsünk újabb számokat. De ehhez nekem is alkotóképes állapotba kellett volna kerülnöm és a zenekarnak is. Délben beülni a mikrobuszba, zötykölődni Mosonmagyaróvárig, lejátszani egy vagy két előadást, aztán hajnali háromkor kizuhanni a mikrobuszból, elvergődni hazáig, délig aludni, kettőkor újra be a mikrobuszba, irány Kisvárda, ahol megint lenyomni egy-két koncertet. Ez az állandó hahnizás teljességgel kiszívta az ember szellemi és fizikai energiáját. Olyan életforma ez, amit sokan persze élnek és jól csinálnak, mert nekik ez az életük, de nekem más a zenéhez való viszonyom. Úgyhogy 1972 nyarán kiszálltam a Non-Stopból.

Jávorszky Béla Szilárd:

Szerzőként sem maradtál velük?

Victor Máté:

Nem. Egyrészt egyedül kezdtem felvételeket csinálni, és ezekből a dalokból lett az egyszemélyes produkció, ami 1976-ig futott. Másrészt összebarátkoztam Várszegi Gáborral – vagy ő barátkozott össze velem, mindenesetre jó viszonyba kerültünk egymással –, és akkor a Geminivel kialakult egyfajta munkakapcsolat. Írtam is néhány számot nekik, de nem ez volt jellemzően, inkább bevállaltam hangszereléseket és azokhoz a Geminivel játszottuk fel a zenei alapokat. Úgyhogy rengeteget dolgoztunk stúdióban, de a koncertjeikre is sokat hívtak, még külföldi turnékra – a Szovjetunióba és Lengyelországba – is mentem velük. A műsorukban szólistaként énekeltem egy blokkot. Végül 1976-ban vonultam ki a popvilágból. Amikor bejött a diszkóhullám.

Jávorszky Béla Szilárd:

Egyrészt. Másfelől viszont épp akkor vált népszerűvé az „őszinte, kökemény” rock.

Victor Máté:

Igen, ez a messianisztikus metál, a Píramis-jelenség engem kifejezetten riasztott. Zeneileg sem hordozott nagy izgalmat, a tartalom oldaláról pedig nekem nagyon álságos volt. A diszkó meg azért riasztott, mert ott a dalírás tényleg ipari termeléssé vált. Az önkifejezésnek, az egyéni hangnak, a személyes megszólalásnak még a lehetősége is ki volt benne írva. Úgyhogy inkább a színház felé fordultam. Az ez irányú érdeklődésem akkor kezdődött, amikor 1975-ben Fodor Imre, a József Attila Színház igazgatója felkérte Kardos G. Györgyöt, Mészöly Dezsőt és engem, hogy hárman írjunk egy zenés darabot Villonról. Így született meg a *Villon és a többiek*. Kardos G. írta magát a darabot, a valódi tények alapján nagyszerű krimi kerekített Villon életéből, a verseket Mészöly Dezső fordította, én pedig megzenésítettem azokat. A musicalt 1976 tavaszán mutattuk be a József Attila Színházban, nagy sikert aratott, évekig repertoárdarab maradt, körülbelül kétszáz előadás ment le belőle, mindig telt házzal, és csak azért vette le a műsorról az új igazgató, mert sokallta a rockzenekar költségét. Merthogy az előadáson – egyeztetés szerint – vagy a Gemini vagy a Syrius játszotta élőben a rockzenei alapokat, a színészek pedig – mivel akkor a mikroport még nem létezett – kézi mikrofonba énekeltek. Úgyhogy az előadások kvázi rockkoncertek voltak. Kialakult egy tinédzser törzsközönség, akiknek hetente jegyük volt a *Villon és a többiekre*, de ők voltaképpen Gemini vagy Syrius bulira jöttek. Az újonnan kinevezett igazgató viszont ezt drágállotta, kérdezte, nem mehetne az alap felvételről, mire azt mondtam, nem. Mire levette a darabot a műsorról. Viszont eddigre beleszerettem a színházba, és onnantól színházi zenéket írtam.

Jávorszky Béla Szilárd:

Térjünk vissza a Magyar Rádióra. A hetvenes években milyen szempontok szerint válogattak, hogy kivel készítenek felvételeket? Neked volt ebbe beleszólásod, vagy csak kiutalták a munkát, hogy melyik együttessel dolgozz?

Victor Máté:

A zenei rendezői munkám abból állt, hogy egyszerűen kiutalták, hogy most ez és ez a felvétel van, ekkor és ekkor. Tehát nem volt beleszólásom. Annyit tapasztaltam, hogy amikor a zenekarok Bolbáékkal megegyeztek, egyre gyakrabban kértek név szerint engem zenei rendezőnek. Mert hát hamar híre ment, hogy a sok hatvan éves között van egy 27 éves hosszú hajú fiatal. A számokat nem én válogattam ki. Persze tudom, a mechanizmus az volt, hogy először a Táncdal Bizottságnál – teljes nevén a Táncdal, Magyar Nóta és Sanzon Bizottságnál – kellett engedélyeztetni az adott szerzeményt. Ez a bizottság egyébként a Magyar Rádióban ülésezett, Faludi Rezsőnek, a Zenei Főosztály vezetőjének szobájában gyűltek össze rendszeresen, és ott ütötték rá a pecsétet a kottára. Vagy nem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ezek szerint az adott számról kottát kellett beadni, nem demófelvételt?

Victor Máté:

A hetvenes évek elején demófelvételeket még nem nagyon lehetett házilag készíteni. Úgyhogy kottákat kellett beadni. S hát a bizottságban vérbeli muzsikusok ültek. Mindig volt egy zongorista, Dobsa Sándor vagy Balassa P. Tamás, aki a beküldött kotta alapján eljátszotta a számot.

Jávorszky Béla Szilárd:

De hát a beatzenének – hogy is mondjam – egyik lényegi eleme az egyéni előadásmód. Mit lehetett abból kotta alapján megítélni?

Victor Máté:

Semmit. Úgyhogy itt tényleg azon múltott, hogy aki beadta, kinek szánta, és hogy az előadó szerette volna-e azt a számot. Ha mondjuk Kovács Kati bement, hogy ő ezt szeretné élnékelni, a hetvenes években már volt akkora sztár, hogy ez sokat nyomott a latba. Az amatőr zenekarok viszont tényleg bajban voltak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Esetleg le sem tudták kottázni a számaikat.

Victor Máté:

Hát bizony nem. Vagy olyan macskakaparásokat adtak be, amit még Dobsa Sanyi sem tudott megszólaltatni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Olyat is adtak be, amire csak a harmóniák voltak felírva?

Victor Máté:

Igen. Mindenesetre amire a Sanzon Bizottság ráütötte a pecsétet, azt a dalt be lehetett adni a Magyar Rádióhoz. Ott Bolba Lajos volt a felvétel-szerkesztőség vezetője, és körülötte működött egy szűkebb válogató bizottság.

Jávorszky Béla Szilárd:

Kik voltak ebben benne?

Victor Máté: Bágya András, Körmendi Vilmos és Szentkúti Pál, a Könnyűzenei Osztály vezetője. Akkor a Magyar Rádióban a Könnyűzenei Osztály két szerkesztőségből állt, egy Műsorszerkesztőségből és egy úgynevezett Tervező Szerkesztőségből. Utóbbit hívták Produkciós Szerkesztőségnek, ez foglalkozott a felvételkészítéssel. Szentkúti volt a kettő főnöke. Bolba vezette a tervező részleget, a másikat pedig a hetvenes évek végétől Török Mari, aki nagyszerű asszony volt, sok mindent megengedett a szerkesztőknek. Göczey Zsuzsi⁹ nagy szabadsága is neki volt köszönhető, bízott benne, engedte. Ha kellett, a főnökségnél is megvédte. A Tervező Szerkesztőséget tehát Bolba Lajos vezette, az ottani három- négytagú válogatóbizottság döntötte el, hogy a beérkezett ajánlatok közül miből legyen felvétel. Aztán azt kiosztották, beosztották, szóltak nekem, hogy ekkor és ez van. A hetvenes években a válogatásba nem volt beleszólásom. A nyolcvanas években már igen.

Jávorszky Béla Szilárd:

Tehát nem te válogattál, de utána nyilván neked volt a feladatod, hogy ezek a dalok hozzák a minimális zenei elvárásokat. Mennyire hallgattak rád a zenészek?

Victor Máté:

A zenészekkel sosem volt konfliktusom. Kialakult a respektusom, nem különösebben vitatkoztak velem, de nem is nagyon kellett. Általában kifürkészttem, kikérdeztem, kipróbáltam belőlük az elképzelésüket és azt segítetttem. Inkább a főnökséggel voltak konfliktusaim, sokszor visszadobták a kész felvételt, miután meghallgatták az úgynevezett lehallgatáson. Itt már nagyobb testület – benne műsorszerkesztők – ültek, és döntöttek arról, hogy az adott felvétel mehet-e adásba vagy törlendő.

Jávorszky Béla Szilárd:

Sokat töröltek?

Victor Máté:

Nem sokat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mondjuk tíz százalékot?

Victor Máté:

Kevesebbet. Talán kettőt. Egy-egy lehallgatáson elhangzott ötven felvétel és maximum egyre mondták azt, hogy na, ez nem mehet.

Jávorszky Béla Szilárd:

És azt a felvételt, le is kellett törölni?

Victor Máté:

Igen, letöröltek, leselejtezték. Esetleg olyan pecsétet ütöttek rá, hogy csak speciális műsorban adható. Azaz kizárólag valamilyen tematikus műsorban mehetett megfelelő

---

⁹ Göczey Zsuzsa (1948–) a nyolcvanas-kilencvenes években a Magyar Rádióban az egyetlen minden műfajra nyitott zenei szerkesztő volt. Műsorain generációk nőttek fel. Ma a Klub Rádió zenei főszerkesztője.

kísérőszöveggel – a *Tánczenei koktéliba*¹⁰ tehát nem lehetett beszerkeszteni. Főleg a szöveg miatt voltak ilyen korlátozások.

Jávorszky Béla Szilárd:

Emlékszel olyanra, amit sajnáltál, hogy letöröltek, vagy pedig általában egyetértettél a lehallgató bizottság döntésével?

Victor Máté:

Ezekről a törlésekről néha nem is értesültem, csak utólag. Aztán amikor már szerkesztőként is dolgoztam, ezeket a kidobott tekercseket egyszerűen elraktam, nem adtam vissza. Nem is nagyon keresték őket. Úgyhogy van egy-két érdekesség nálam, például a nyolcvanas évek elejéről Dévényi Ádám-dalok, amiket töröltek volna, de kimentettem. Aztán a kilencvenes évek végén visszavitettem, digitalizáltam és archiváltam. Úgyhogy ma ezek a dalok megvannak a Magyar Rádiónak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Anno miért nem mentek át?

Victor Máté:

Egyre emlékszem konkrétan, hogy volt benne egy sor: „mint kínjában a forradalom”. Na, erre azt mondták, hogy nem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ez a dal hogyan jutott át előzetesen a Táncdalbizottságon – vagy ahogy Bródy János hívta, a Sándalbizottságon?

Victor Máté:

Úgy, hogy nem tudom.

Jávorszky Béla Szilárd:

Esetleg Dévényi később megváltoztatta a szöveget?

Victor Máté:

Lehet, hogy átírta. De az is lehet, hogy csak nem vették észre. Azért a Táncdalbizottságban nagy dumapartik zajlottak. Romhányi József¹¹ is benne volt, aki maga volt a szórakoztatóipar. A hétköznapi életben is ilyen volt, hihetetlen szellemesen szórta a poénokat. A nagy röhögés közben meg esetleg nem vettek észre ezt vagy azt. Nem is vették ők azt annyira komolyan. A Táncdalbizottságban tizenöt évig ült barátom, Fodor Ákos, Romhányival ők voltak a szövegfelelősök. De ott ült Bánki László, évtizedekig televíziós szerkesztő, a hanglezgyár részéről egy elvetélt orgonaművész, zenei rendező is volt, de nem jut eszembe a neve. Tehát minden állami cégtől ült ott valaki, a Zeneműkiadó vállalatától Fodor Ákos, az ORI-tól szintén valaki. Szóval könnyen el tudom képzelni, hogy elhülyéskedtek, szétszórakozták az ott eltöltött időt. Fodor Ákos is tudott ám vicceket mesélni, úgyhogy Romhányival szerették, inspirálták egymást.

---

¹⁰ A hetvenes évek népszerű popmúsora, melyben kommentár nélkül sorjázta egymás után a slágerek.

¹¹ Az író-költő Romhányi József (1921–1983) nevéhez fűződik például a *Mézga család*, a *Kérem a következőt!* (Dr. Bubó, 1975), a *Mekk mester* (1974), valamint a *Flintstone család* – magyarul: *Frédi és Béli, avagy a két kőkorszaki szaki* – több mint negyven epizódjának bravúros szövege. Szípkésző versterhetsége nyomán sokan csak úgy emlegették, hogy a Rímhányó Romhányi.

Na de visszatérve a rádiós lehallgatásra, annak inkább az volt a feladata, hogy a felvétel minőségét ítéljék meg. A szövegben már nagyon feltűnőnek kellett lenni valaminek, hogy felkapják rá a fejüket. Még hangmérnököket is hívtak a lehallgatásra, hogy műszakilag rendben vannak-e a dalok. S rengetegszer dobták vissza a felvételeimet, hogy sok benne a basszus, meg a dob, kevés az ének. Merthogy én korszerűbb, rockosabb hangzásra törekedtem. Amit ők nem szerettek. Nekik a Záray-Vámosi-féle tánczenei hangzás volt az etalon.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ilyenkor javítani kellett?

Victor Máté:

Igen, javítani kellett, és akkor ment a küzdelem és a tanakodás a stúdióban, hogy ez az arány már elfogadható-e nekik vagy sem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Jutott amúgy elég idő egy-egy felvételre?

Victor Máté:

Mindenki nagyjából négy óra stúdióidőt kapott két számra. Egy jó zenekarnak ez bőven elég volt. Plusz négy óra a ráéneklésre, keverésre, tehát összesen nyolc órát adtak, és a végén két szám komplett dobozba került.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ez szerinted elegendő volt?

Victor Máté:

Akkoriban annak kellett lennie. Gondold el, amikor mondjuk a Non-Stoppal készítettem az első felvételeket, négysávós magnó volt, tehát magyarul a zenekarnak be kellett ülni a stúdióba mindenestül és együtt kompletten el kellett játszania a számot úgy, hogy majd arra később rájön az ének. De az már egy kész, arányaiban kialakított zenekari felvétel volt, azon utólag semmit sem lehetett javítani. A zenekaroknak tehát nagyon felkészülten kellett stúdióba vonulniuk. A dobosnak például pontosan kellett tudni, hogy ebben az ütemben, amikor én ezt csinálom, ott az meg az lesz az énekben. Ma egy dobosnak csak annyit mondanak, hogy ebben a 120-as tempóban játsszad, és a nyolcadik ütemben egy kicsit kavard meg. Fogalma nincsen, hogy mi fog fölötte hangzani. Akkoriban viszont tényleg rendesen ki voltak dolgozva és be voltak gyakorolva a számok. Úgyhogy négy óra a két szám felvételére bőven elegendő kellett, hogy legyen. A másik négy óra meg az éneklésre, a vokálra és a keverésre. A négy sávnál amúgy sem tudsz sokat keverni, hisz az arányok adottak, maximum hangszíneket, zengetést tudsz hozzáadni. Aztán 1971-ben bejött a 8 sávós magnó, onnantól picit macerásabb lett a dolog. Úgyhogy néha idő szűkébe kerültünk, és akkor plusz időt kértünk. Néha emiatt késtek a felvételek, mert várni kellett, hogy a szoros időbeosztásban mikor lesz megint szabad egy stúdió.

Jávorszky Béla Szilárd:

A hetvenes években mekkora mennyiségben készültek a Magyar Rádióban felvételek?

Victor Máté:

A benyomásaimra hagyatkozva próbálok utánaszámolni. Délelőtt mindig a Stúdió 11 dolgozott és vett fel valamit. Tehát a Stúdió 11 is készített havonta minimum tíz-tizenöt

felvételt. Én a 8-as stúdióban dolgoztam, az kifejezetten tánczenei stúdió volt. Délután jöttek a rockzenekarok, 2-től este 10-ig folytak a felvételek. Persze néha kiadták a stúdiót más produciókhoz, hangjátékokhoz, kísérőzenékhez, esetleg próbateremnek. De ha hús munkanapot számolunk havonta, akkor minimum tíz-tizenöt rockzenei felvétel készülhetett egy hónapban. Szóval összesen mondjuk havi húsz-harminc felvétel készülhetett a 8-as Stúdióban.

Jávorszky Béla Szilárd:

Volt ezeknek a felvételeknek „szavatossága”? Hogy mondjuk tíz év múlva letörölhető?

Victor Máté:

Nem. Amit „z”-sítettek, azaz archiváltak, az később nem volt törölhető.

Jávorszky Béla Szilárd:

Milyen volt a munkamegosztás a Hanglemezgyárral?

Victor Máté:

Ha visszagondolok, bár a Magyar Rádióban látszólag hihetetlen termelés zajlott, nem volt más műhely, ahol készültek volna felvételek. A Hanglemezgyárban sem. A hetvenes években már csak a nagylemezek.

Jávorszky Béla Szilárd:

A megjelent kislemezek tehát mind rádiófelvételek voltak?

Victor Máté:

Igen. Volt egyezés a Hanglemezgyár és a Magyar Rádió között, hogy egymás felvételeit kölcsönösen, ingyenesen, minden gát nélkül használhatják és kiadhatják. Úgyhogy a rádiófelvételeket egyszerűen a Hanglemezgyár átvette és kiadta.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hallottam olyan esetről, hogy egy dal a rádióban elhangozhatott, a Hanglemezgyárban mégsem ment át. Ezek szerint a két intézménynél mások voltak a szűrők?

Victor Máté:

Szerintem ez inkább fordítva fordult elő. Erdős Péter mondogatta, hogy mivel a hanglemezt otthon magadnak forgatod, az több mindent elbír, mint amit az éterben mindenki hallhat. Van benne logika. Ezért az MHV rendszerkritikus szövegeket könnyebben megengedett magának, legalábbis később. A nyolcvanas években már jöttek ki olyan „vad” lemezek is, amiket a rádióban még nem lehetett lejátszani. Szóval a rádió ebből a szempontból kevesebbet engedhetett meg magának. Ugyanakkor a rádiófelvételek minőségileg sokkal jobbak voltak, mint amik a Rottenbiller utcában készültek. Egyrészt a rádió technikája jobb volt, az ottani műszaki osztály mindig, hogy úgy mondjam, naprakész volt. Együtt haladtak a modern nyugati technikával, onnan is vettek a magnóktól a keverőpultokig mindent.

Jávorszky Béla Szilárd:

Újonnan vagy használtan?

Victor Máté:

Újonnan. A Studer soksávós magnót használta a Beatles is, és az állt a rádió 8-as stúdiójában. A nyolcvanas évek legelején már MCI kaliforniai gyártású keverőpult volt. Szóval egyrészt jó volt a technika, másrészt sokkal jobbak voltak a hangmérnökök is. A rádió tele volt nagyszerű fiatal hangmérnökkel. Például a hetvenes években Sárossy Tamás, aki aztán disszidált Amerikába. Vagy Szlávik András, aki meg később taxis lett Stockholmban. Nagyszerű felvételeket csináltak mind a ketten. Majd jött Szita Pista és Kiss Pista, aki az igazi professzor volt. Már meghalt szegény, nálam valamivel fiatalabb volt. A nyolcvanas években még nagyon aktív volt Lakatos Gábor, aki a mai napig az egyik legjobb hangmérnök, csak már nem nagyon dolgozik.

Úgyhogy nem véletlen, hogy sok zenekar – például az LGT – a lemezeit a rádióstúdióban készítette, nem a Hungarotónnál. Ragaszkodtak ahhoz, hogy itt vegyék fel. Úgyhogy a hetvenes években volt olyan együttműködés, hogy a rádióban felvettek komplett lemezanyagot és azt a Hanglemezgyár kiadta. Magam is sok lemezen közreműködtem, például Szécsi Pál utolsó, be nem fejezett nagylemezét zenei rendeztem, vagy Máté Péter albumait. Sok munkám tulajdonképpen lemezgyári munka volt, hisz adott előadótól a Magyar Rádióknak nem volt szüksége egyszerre ennyi felvételre. Maximum két sikeresebb szám kellett, míg a Hanglemezgyárnak tíz, így a felvételek közül nyolcat a rádióban később nem is használtak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Más. A Harmónia Vokál a hetvenes években is működött?

Victor Máté:

Igen, de már nélkülem. Folyamatosan cserélődtek a tagok. Aztán, amikor megszűntek a táncdalfesztiválok, és már Bolba sem ambicionálta az önálló kórusprodukciókat, akkor szép lassan elhalt. Bár alkalmilag még össze-összetoboroztak bennünket. Sokan kezdték ott a pályát. Például Kózsás Laci, aki a nyolcvanas években gyakorta volt rádiós felvételek zenei rendezője. Ő egyébként hegedűszakon végzett a konzi tanárképzőjében, de nem volt aktív rockzenész soha. Hacki Tamás együttesében, az Ex Antiquisben basszusgitározott, de aztán szegény fiatalon meghalt.

Jávorszky Béla Szilárd:

A szerkesztők milyenek voltak? A Magyar Rádióban még nem olyan régen is feltétel volt, hogy csak zenei végzettségűek lehetnek zenei szerkesztők. Függetlenül attól, hogy értenek-e a popzenéhez vagy sem.

Victor Máté:

Egyetlen kivétel volt, B. Tóth László. Ő volt a kakukktojás. De emiatt valóban többször alakult ki vita. A zenei képzettség mellett szóló legfőbb érv az volt, hogyha valaki aktívan játszik, az másképpen viszonyul a zenéhez. Megtanulja tisztelni azt, fel tudja ismerni annak belső értékeit. Nemcsak felületes hangulati értékeket hall, hanem a dalok tartalmába is jobban belelát.

Jávorszky Béla Szilárd:

Kell, hogy belelásson? Hisz a hallgató sem hall bele?

Victor Máté:

Egy közszolgálati intézménynél szerintem igen. Akármit nem volna szabad ott sugározni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Szerinted ez a biztosíték a minőségre?

Victor Máté:

Részben igen. Persze sok minden más van még. Amikor később már szerkesztő voltam és ezáltal hivatalos a lehallgatásokra, ahol a produkciós részlegtől az elkészült új felvételeket kvázi átvette a Rádió Zenei Osztálya, ott komoly esztétikai viták folytak produkciókról, zenéről, felvételminőségről. És tényleg az volt a cél, hogy amit a Magyar Rádió sugároz, az minőségében etalon legyen. Úgyhogy engem nem zavart, hogy a szerkesztőknél követelmény a zenei végzettség.

Később, amikor a kilencvenes évek második felében mindez lazult, azt is láttam, mennyire borzasztó dolgokra képes az, aki nem tanult zenét. Például Maloschik Robi¹² simán megtette, hogy mivel rövid volt a jazzkoncert, s hogy kitöltse az adásidőt, a szaxofonszólót bevágta még egyszer. Ment a zene, összecsúsztatta és a téma visszatérése után a szaxofonos ugyanazt az improvizációt játszotta le hangról hangra. Még a hibák is jöttek, a libanyak, ahogy mi hívjuk, mikor a fúvóka besípolt egyet. Na, ilyet zenész nem csinál. Aki zenével foglalkozott, az tiszteli a másikat, inkább más megoldást talált volna ki a műsoridő kitöltésére. Persze tudom, ez csak egy rémisztő ellenpélda, azért nem ez a jellemző.

Jávorszky Béla Szilárd:

B. Tóth után ki volt a következő olyan zenei szerkesztő, akinek nem volt „megfelelő” végzettsége?

Victor Máté:

Herskovits¹³ volt, meg aztán a kilencvenes években Maloschik. De Herskovits azért jó szerkesztő volt. Arról nem beszélve, hogy azok között is voltak popzenére érzékenyek, akik zenei képzettséggel kerültek be szerkesztőnek. Például Göczey Zsuzsi. Az ő nyitottsága és ízlése sokkal szélesebb spektrumban működött jól, mint a szerkesztők többségének. Ott volt például a *Lemezborze helyett*, igazi csemegékkal, akkoriban idehaza beszerezhetetlen albumokkal. Ugyanakkor egy zenei szerkesztőnek többfélét is kellett csinálnia. Szóval nem lehetett specializálódni egyetlen műfajra, irányzatra.

Jávorszky Béla Szilárd:

A nyolcvanas évek legelején időlegesen eltávolodtál a Magyar Rádiótól, és 1980–81-ben a Magyar Televízióban a Könnyűzenei Osztály vezetője voltál. Miként épült ez akkor fel?

Victor Máté:

A Zenei Főosztályt Czigány György vezette, a Könnyűzenei Osztályt pedig én. Három szerkesztő volt alám rendelve: Tánczos Gábor, Módos Péter és Sztevanovity Dusán.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ekkor indult a *Pulzus*.

Victor Máté:

Egyrészt igen, másrészt én csináltam azt a legendás 1981-es táncdalfesztivált, amin a KFT-vel, a Korállal és a Hungariával sikerült kicsit átrendezni az értékrendet a magyar könnyűzenében. *Bábu vagy, Homok a szélben*, meg hát a *Limbo hintó*. De akkor futott be Eszményi Viki is a *Vidéki lány vagyok* című dallal. A régi nagy sztárok, mint Kovács Kati

¹² Maloschik Róbert (1948–) rádiós szerkesztő.

¹³ Herskovits Iván (1961–), a Z Magazin későbbi főszerkesztője. Évtizedek óta Hollandiában él.

vagy Korda György nagyon lemaradtak. Ernyey Béla már a selejtezőben kiesett. Szóval picit sikerült átrendezni a hazai erővonalakat. Persze nem én ejtettem ki őket, csak egyszerűen beerőltettem a műsorba olyan alternatívákat – mondjuk a KFT-t –, amelyek aztán kiűtötték őket. De csak egy évig dolgoztam ott, nem szerettem a televíziót, inkább visszamentem a rádióba, ahol főállású szerkesztő státuszba kerültem. Akkor lettem az úgynevezett Fiatalok Popzenei Műhelye vezetője.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ne szaladjunk ennyire előre, mesélj inkább ennek az 1981-es táncdalfesztiválnak az előzményeiről. Milyen eredők mentén jött ez létre?

Victor Máté:

Kitaláltam, hogy fel kell újítani a táncdalfesztiválos hagyományt, mert ez az egyetlen lehetőség, hogy komolyan átrendeződhessen vagy megerősödhessen egyfajta értékrend. 1972-ben volt az utolsó. Emlékeztem, ezek a régi táncdalfesztiválok – mivel ezek kapták a legnagyobb publicitást – felerősítettek minden sikert vagy bukást. Egyrészt ez akkor hiányzott nekem, másrészt azt éreztem, hogy már csak az van, amit a Hanglemezgyár kiad. Amit nem ad ki, az nincs. Ha viszont valaki egy ilyen fesztiválon nagy sikert ér el, akkor le tudja nyomni akár a lemezgyári kínálatot is. Vagy felkérjük arra, hogy készítsen lemezt. Úgyhogy rádumáltam Czigány Györgyöt, aki megnyerte az akkori művészeti ügyekért felelős alelnök, Szinetár¹⁴ támogatását, és meghirdettük, lebonyolítottuk. Elődöntőkkel, döntőkkel, közönségsvavazással, nemzetközi zsűrivel. Nagy cirkusz volt. Szerencsére sikerült tényleg jó zenéket, előadókat összeválogatni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hányan döntöttek ebben?

Victor Máté:

Öten voltunk a válogató bizottságban: Dusán, Fodor Ákos, Wilpert Imre,¹⁵ Dobsa Sanyi meg én. Küldtek be kottákat és kazettákat, a beérkezett nyolcszáz dalból választottuk ki azt a negyvenvalahányat, ami versenybe került. Nagyon betartottuk a szabályokat, tényleg jelíges verseny volt és tényleg nem bontottuk fel előre a borítékot, csak az eredményhirdetés után tudtuk meg, hogy ki is az valójában. Mégha azért előzetesen lehettek is sejtéseink.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ami nekem igazi meglepetés volt akkor az a KFT. És a *Bábu vagy*. Hogy egy ilyen szövegű dal az akkori politikai környezetben miként kerülhetett a képernyőre? Mert persze lehet rá mondani, hogy voltaképpen szerelmes dal, de hát politikailag is tele volt áthallással.

Victor Máté:

Ha akarom, belemagyarázhatok áthallásokat, ha akarom, azt mondom, ez abszolút magánéleti téma. A táncdalfesztiválra amúgy jelígesen új számokat kellett beküldeni. Olyanokat, amelyek még sehol sem hangzottak el nyilvánosan. Elvben koncerten sem, bár azt, mondjuk, nem tudtuk ellenőrizni. Viszont ezáltal ezek a dalok nem mentek át a Táncdalbizottságon. Mi voltunk ebben az esetben a Táncdalbizottság. Egyszerűen kiválasztottuk ezeket a számokat.

---

¹⁴ Szinetár Miklós (1932–) színházi, opera-, tévé- és filmrendező, a Magyar Állami Operaház korábbi főigazgatója, a Magyar Televízió egykori elnökhelyettese.

¹⁵ Wilpert Imre a Hungaroton egykori márkamenedzser (Start-Favorit). 2008-ban *Dübörög a basszus – Egy popmenedzser emlékiratai* címmel jelentette meg memoárkötetét.

A KFT amúgy öt dalt is beadott erre a fesztiválra. A *Bábu vagy* mellett egyet, amit Bódy Magdi énekelt, egyet, amit Dolák-Saly Róbert és egyet, amit Ács Enikő adott elő. S volt egy ötödik, a *Nem sikerült kikúrálni magam*. Azt kifejezetten a szövege miatt nem engedték a műsorba. Abban a közegben, abban a környezetben túlságosan irritáló lett volna.

Jávorszky Béla Szilárd:

A *Bábu vagy* esetében nem volt ilyen vita?

Victor Máté:

Nem. A *Nem sikerült kikúrálni magam*ban olyan sorok voltak, minthogy „mind elfogyott a dobozból a gyógyszerom”,¹⁶ meg „A Dunából meg bűdösség jön föfele”, és ezek azért furcsán hangzottak volna Harangozó Teri és Ernyey Béla dalai között. Mondhatnám, műfajidegen lett volna. Így is négy számuk szerepelt, a *Bábu vagy*-gyal tényleg nagyot léptek előre, onnantól az őszi ORI-turnén főzenekaros főszereplők voltak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Valóban, az akkori monopolisztikus rendszerben egy televíziós siker nagyon tudott lendíteni egy zenekar szekerén.

Victor Máté:

Igen. Magam is még egyetlen televízióban és egyetlen magyar tánczenei mezőnyben gondolkodtam, és úgy véltem, időnként szükség van arra, hogy feltűnjenek új egyéniségek. Akik akár meg is bukhathatnak. Nem bánom hát, hogy ezt az 1981-es fesztivált olyan iszonyatos melóval összehoztuk. S aki részt vett benne, mindenki örült. Soltész Rezső a *Szóljon hangosan az énekkel* mekkora sztár lett! Szóval ezek a fesztiválok jó alkalmak voltak erre. Sajnálom, hogy azóta megszűnt, illetve vannak helyettük *X-faktorok*. Most *A dal* vette át ennek a helyét. Szóval volt egy ilyen televíziós kitérőm is, de nem szerettem az intézményt. Úgyhogy inkább visszamentem a Rádióba.

Jávorszky Béla Szilárd:

Miért? A tévé szellemiségében konzervatívabb volt, mint a Magyar Rádió?

Victor Máté:

Nem, sokkal iparszerűbben működött. Nem volt közvetlen kapcsolatom a termék elkészültével. Beszéltem egy gyártásvezetővel, aki elkezdett valamit szervezni, majd jött egy rendező, és én már csak nézhettem, hogy ők valamit csinálnak belőle. A rádióban meg ott állsz a magnó mellett és magad nyomod a gombot, amikor kell. Szóval a rádióban tényleg magad készíted a végterméket és magad döntöd el, hogy az milyen legyen.

Ráadásul műszakilag, technikailag, infrastrukturálisan iszonyatos rosszul volt a Magyar Televízió felszerelve. Ha régi műsorokból szerettem volna válogatni, ahhoz, ugye, meg kellett nézni őket, ki kell jegyzetelnem a régi adást. Szeptember elején felhívom a diszpécst, hogy ezt és ezt a műsort szeretném megnézni, kérek négy óra hosszára megtekintő helyiséget. Ebből egy vagy kettő volt az egész televízióban. Mondta, oké, októberre tud hétvégi időpontot adni. Egyébként csak novemberre. Mindezt mondta szeptember elején. Tehát két hónapot kellett várnom azért, hogy egyáltalán megnézhessem, tudok-e valamit kezdeni azzal az anyaggal. A rádióban meg bementem a szalagtárba, kivettem a tekercset, felvittem a szerkesztőségi szobámba, feltettem a magnóra, meghallgattam és visszavittem. Összesen egy órát igényelt. A televízióban meg hónapokig várhattam volna.

---

¹⁶ Így, nyelvtanilag helytelenül, a rím kedvéért.

Szóval nem kreatív alkotóembernek való volt az intézmény. Úgyhogy 1981 végén visszamentem a rádióba.

Jávorszky Béla Szilárd:

Akkor lettél a Könnyűzenei Osztály produkciós szerkesztőségének a vezetője?

Victor Máté:

Nem, azt akkor még Bolba Lajos vezette, én azon belül lettem az egyik szerkesztő. Kifejezetten az volt a feladatom, hogy a Fiatalok Popzenei Műhelyébe beat- és rockzenekarokat keressek, fedezzek fel, pátyolgassak, és akikkel érdemes, azokkal készítek felvételeket a stúdióban. Tehát kvázi utánpótlásnevelést, -gondozást végezek.

Ez amúgy akkoriban nem volt túlságosan bonyolult feladat, hisz a KISZ¹⁷ égisze alatt minden évben mentek az országos pop-rock vetélkedők. Megyei selejtezők, területi – Alföld, Észak-Magyarország, Dél-Dunántúl, Észak-Dunántúl, Budapest – elődöntők, végül az országos döntő. Úgyhogy mi az országos döntőből kimazsoláztuk a legjobbakat, meghívtuk őket a salgóbányai táborba, és ott tíz napig vagy két hétig foglalkoztunk velük. A zenészek hada lement oda, mindenféle egyéni foglalkozások, zenekari gyakorlatok folytak, demófelvételeket készítettünk velük. Ezeket a zenekarokat aztán könnyű volt behívni a stúdióba. Abszolút biztosak lehettünk abban, hogy ki mire képes, mit tud, milyen a repertoárja. Úgyhogy ezek az évenként megrendezett vetélkedők voltak az egyik fő forrásom. De ettől függetlenül jártam a klubokat, figyeltem a zenekarokat.

A KISZ akkoriban voltaképpen az ifjúsági kultúrának volt a fedőszerve. Nemcsak a zenében, hanem minden szinten, a színjátszó csoportoktól a néptáncsoportokon át a klasszikus zenei táborokig rengeteg kezdeményezést támogattak. A rendszerváltozás után sajnos ezekről elfeledkeztek. Senki nem gondolt arra, hogy azzal, hogy megszüntetjük a KISZ-t és annak költségvetési támogatását, azzal tulajdonképpen az ifjúsági és az amatőr művészeti mozgalmak pénzét is elveszük.

Jávorszky Béla Szilárd:

Milyen klubokba jártál, milyen zenekarokat figyeltél?

Victor Máté:

Nagyon laza volt az egész. A nyolcvanas években furcsa világ volt, ugyan még diktatúra, de már nem tudtak – vagy nem is akartak – mindenbe beavatkozni. Megkaptam például minden szombatra a 8-as stúdiót, azt csináltam, amit akartam. Megbeszéltük, hogy Lakatos Gábor lesz a hangmérnök, aki vállalta, hogy minden szombatját erre áldozza, én pedig magam oszthattam be szabadon, hogy mikor melyik zenekart hívom be, mit csinálok velük, mit veszünk fel. Ha nem készültünk el, akkor a következő szombaton folytathattuk. Szóval teljesen lazán kezelték az egészet. Egyetlen megkötésként a felvétel előtt a szövegeket be kellett mutatnom Szentkúti elvtársnak, a könnyűzenei osztály vezetőjének. Ha ő láttamozta, akkor felvehettük.

Ez volt amúgy a legszórakoztatóbb. A legemlékezetesebb a WU2 nevű szolnoki zenekar esete. Jó kis rock and roll banda volt, kicsit újhullámos rock and rollt játszottak. Volt egy számuk, amelyiknek a szövege így kezdődött: „Évek óta otthon ülök jobb időkre várva, cigarettám füstölög, az agyam kulcsra zárva. De a jó zenért meghülyülök, eltelt pedig pár év, nyúzom a lengyel rádiót és ritkán nézek tévét.”¹⁸ Nagyon jó kis szám volt. Elkezdte olvasni Szentkúti elvtárs és megrökönyödött. Hogy ezt a „lengyel rádiót” cseréljük ki! Mindez 1982

¹⁷ A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) a magyar kommunista állampárt, a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) ifjúsági szervezete volt 1957 és 1989 között.

¹⁸ WU2: *A szomszéd lánya sem zavar*

elején történt, akkor, amikor Wojciech Jaruzelski tábornok bevezette a hadiállapotot Lengyelországban. Ez a „lengyel” szó tehát szemet szúrt Szentkútinak. Olyannyira, hogy közben észre sem vette, hogy a dalszöveg úgy kezdődik: „Évek óta otthon ülök jobb időkre várva”. Nem, a lengyel szót javítsuk ki. De mondom neki, „Pali, ha bemész egy Keravill üzletbe, melyik a legolcsóbb rádió? Hát a lengyel Unitra. Itt a lengyel rádió a csóróság szinonimája!” Nem érdekelte. Úgyhogy a „lengyel rádiót” kicseréltük „ócska rádióra”. Így készült el a felvétel, ott van a rádió szalagtárában.

Lehet, voltak olyan zenekarok (nem a WU2), amelyek szándékosan használtak ilyen elterelő hadműveleteket. Becsempészték valami olyat, amire a cenzorok – népiesen szólva – lecsaptak, mint gyöngytyúk a takonyra, és a többi észre sem vették. Szentkúti elvtársat akkor éppen a „lengyel rádió” irritálta. Szórakoztató jelenetek voltak ezek. Viszont onnantól kezdve azt csináltam, amit akartam. Nagyon szerették a zenekarok is, hogy lazán lehetett csinálni, nem volt időkorlát, rohanás, kapkodás, hanem addig csiszoltuk, amíg jó nem lett.

Jávorszky Béla Szilárd:

Nem volt zenekaronkénti kontingens. Mondjuk két dal? Vagy akár komplett nagylemeznyi anyagot is lehetett rögzíteni?

Victor Máté:

Elvben lehetett. De nem volna értelme, hogy a WU2-vel teljes nagylemeznyi anyagot felvegyek a rádióban, hisz a Hanglemezgyár úgysem adta volna ki. A rádió pedig maximum két-három számot sugárzott mindenkitől. Ezért ennyit is vettünk fel. A legjobbakat, amikben a zenekarok a legjobban bíztak. Lakatos Gábor itt tanult meg igazán hangmérnökösködni, később is mondogatta, hogy amiket akkor ott kikísérletezett, az az igazi tudása. Mert ezekkel a gyerekekkel lehetett kísérletezni, eljátszottak egy dalt akár nyolcszor is. Lakatos szól, hogy állj, mikrofonozzuk át az egészet és mindent szétszedett. Majd mondjuk a pergődobot nem felülről, hanem alulról mikrofonozta, azt meg áttette a terem végébe is, hogy térhatás legyen. Kísérletezgetett a mikrofonozással, a gyerekek meg nem sértődtek meg. Sőt még örültek is, hogy érdekesebb, különlegesebb lett a hangzás.

Ezek a felvételek – ha ma meghallgathatod – a nyolcvanas évek legjobb felvételei, hangzásban, technikában mindenképp. De szerintem egyébként is a legjobbak. Tényleg azok a zenekarok készítették, akiknek még nem volt működési engedélyük, ORI-turnéjuk,¹⁹ nagylemezük. Ezek az első felvételeiket, tényleg saját magukat hozták, az önkifejezés tipikus megnyilvánulásaként. Szerintem a nyolcvanas évek ifjúsági zenéinek a legjobb kordokumentumát jelentik ezek a Fiatalok Popzenei Műhelyében készült felvételek.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hozzávetőlegesen hány dalt vettetek fel?

Victor Máté:

Átjátszottam magamnak őket, hat-hét CD-nyi anyag lett belőle. 1982 és 1986 között készültek. Szentkúti Pál 1986 nyarán halt meg, a sírba vitték a „lengyel rádiók”. Állandóan rettegett, nehogy hibázzon és ez az állandó rettegés lett szerintem a halála. Még hatvan éves sem volt. Amikor meghalt, Kiss Imre – a legmegbízhatóbb MSZMP-káder lett a könnyűzenei osztály vezetője. Onnantól nekem már nem volt ott helyem. Úgyhogy kiléptem a Magyar Rádióból.

---

¹⁹ Az 1958-ban alapított és 1991-ig működő Országos Rendező Iroda (ORI) a könnyűzenéért és a belföldi koncertszervezésért felelős állami monopólium jellegű szervezet volt a Kádár-rendszer idején.

Jávorszky Béla Szilárd:

Kiss Imrével személyes konfliktusod volt, vagy politikai?

Victor Máté:

Is-is. De tudomásul vettem, hogy a Rádióban a fontos embereknek mind MSZMP-tagnak kell lenni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Neked egyébként nem kellett?

Victor Máté:

Nem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Meg sem környékeztek a III/III-sok?

Victor Máté:

Nem. Biztos nem voltam rokonszenves. Ma már sejtem, hogy megfigyeltek, Szőnyi Tamás könyvében²⁰ szerepelek is néhány helyen, mint a Kassák Klubban megforduló ember. Jártam tánc házas bulikra, vendégművészként felléptem, sőt, 1973-ban és 1974-ben műsorom is volt a Kassák Klubban. A rengeteg lengyelországi utam során olykor hoztam-vittem anyagokat Szentjóby Tamásnak.²¹ Akkor nem is mértem fel igazán, hogy van ebben kockázat. A lengyel kapcsolatai néha rajtam keresztül folytak. Engem szerencsére meg sem próbáltak beszervezni. Valószínűleg tudták, hogy megbízhatatlan vagyok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Szóval 1986-ban eljöttél a Magyar Rádióból. Ahová aztán 1994-ben visszatértél. Ekkor kezdtél bele az intézmény archívumában található poprockzenei felvételek rendszerezésébe?

Victor Máté:

Igen, ekkor kezdtem bogarászni az archívumban. Akkor már volt némi történelmi rálátásom a magyar könnyűzenére, és úgy éreztem, amit csak lehet, érdemes megmenteni az utókornak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hogy mit találtál ott, azt 2003-ban a Népszabadságban eléggé részletesen átbeszéltük.²² De azért nagy vonalakban tegyük meg ismét. Egyrészt kiderült számodra, hogy a hetvenes évek közepe előttről alig maradt meg koncertfelvétel. Pedig a Magyar Rádió egészen a kilencvenes évekig rendszeresen rögzített és sugárzott jó minőségben aktuális poprockzenei koncerteket. Ezek ma fontos kordokumentumok.

Victor Máté:

---

²⁰ Szőnyi Tamás: *Nyilván tartottak – titkos szolgálk a magyar rock körül 1960–1990*, Magyar Narancs – Tihanyi Rév Kiadó, 2005

²¹ Szentjóby Tamás (1944–) költő, képzőművész, előadóművész. Művészneve St. Auby Tamás. 1966-ban a fluxus, a happening és environment magyarországi kezdeményezője volt. 1974-ben a szamizdatmozgalomban való részvétele miatt igazgatás vádjával letartóztatták, majd kiutasították az országból és csak 1991-ben tért vissza Magyarországra.

²² www.jbsz.hu/component/content/article/57-regmult/418-victor-mate-adas-utan-toeroelhet.html

Amikor elkezdtem kutakodni, azt tapasztaltam, hogy a koncertfelvételek közül az 1975 előttiéket gyakorlatilag eltűntek. 1974-ben ugyanis volt egy nagy leselejtezés, és akkor – nyersanyaghiányra hivatkozva – rengeteg régi anyagot töröltek. Így se Illés-koncertek, se korai LGT-, Hungaria-, Omega-bulik nincsenek meg. Sokszor az állt a műsorkartonon, hogy „adás után törölhető”. Merthogy olyan egyszeri alkalmak voltak, amiket csak azért vettek fel, hogy egy adott műsorban elhangozzanak. 1976-ban nyilván nem akartak leadni egy 1971-es Illés koncertfelvételt. Azt leadták 1971-ben és kész. Nem gondoltak arra, hogy húsz év múlva bármi értéke is lenne. Kizárólag napi értéknek tekintették, ezért 1974-ben sajnos a többségét letörölték.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mindez a szalagok újrafelhasználását jelentette vagy a fizikai megsemmisítést?

Victor Máté:

A jó minőségű szalagokat újrahasznosították, a rosszakat bezúzták. De a zenei felvételeket általában jó minőségű, import szalagokra rögzítették. Például AGFA-ra²³ dolgoztak, amelyek minőségét mutatja, hogy ötven év múltán is simán lejátszhatók. Mindenféle hiány vagy károsodás nélkül átvészelték az évtizedeket.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ezek nem mágneseződnek át?

Victor Máté:

Amiket archiválnak, azt visszafelé tekerceslik fel, pont az átmágneseződés elkerülése miatt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Vannak azért szalagok, amik megúszták ezt az 1974-es megsemmisítési hullámot. Herskovits Iván mesélte egyszer, hogy riportkészítésre kapott egy tekercset, de valamiért behallgatott, s kiderült, hogy Syrius-felvételek vannak rajta. Úgyhogy így megmenekült félórányi Syrius.

Victor Máté:

Ez hihetetlen mázli. Vagy egy jó legenda. De ugyanezt a selejtezést csinálták a Magyar Televízióban is. Például az 1971-es táncdalfesztivál anyaga nincs meg. Ahogy az 1972-esé sem, ahol Kovács Kati tarolt az *Add már Uram az esőt!* című dallal. A Non-Stop meg a 1971-esen játszotta a *Lélegző furcsa hajnalont*, Illésék pedig az *Elvonult a vihart*. 1972-ben Cserhádi itt énekelt a *Kicsi gyere velem rózsát szedni*t. Szóval ez a selejtezés a Magyar Televízióban folyamatosan ment. A rádióban hála Istennek a 1974-es volt az utolsó nagy törlési hullám. Később már csak legfeljebb véletlenszerűen töröltek egyes dolgokat. 1975 után sok koncertfelvétel maradt fel. Meg persze a stúdiófelvételek mind megvannak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Tudnál említeni pár érdekességet?

Victor Máté:

---

²³ Az 1867-ben alapított AGFA (Aktiengesellschaft für Anilinfabrikation) analóg és digitális termékek gyártásával foglalkozó német cég. Az 1949-ben kettészakított Németország keleti felén lévő wolfeni gyárrészlete az NDK-ban ORWO néven működött tovább.

Például vannak korai Korál-felvételek. Még annyira friss zenekar voltak, hogy nem bizonyult elégnek a repertoárjuk, ezért a koncert elején és végén is eljátsszák a *Kőfalak leomlanak* című dalt. De ne feledjük, hogy ezek koncertfelvételek, amiket nem lehet stúdiófelvételekkel vegyítve lejátszani, csakis speciális műsorokban lehet felhasználni őket. Annyira másként szólnak. Inkább kordokumentumi és hangulati elemei miatt érdekesek, hisz élőben mindenki másképp játszik. Néhol, ha én voltam a zenei rendező, a közönség felé is tettem mikrofonokat, mert szerettem, ha az emberek reakciói is hallatszanak. Voltak olyan zenei rendezők, akiknek ez nem volt fontos. Úgyhogy vége van a számnak és teljes csönd. Se taps, se kiabálás. Pedig néha jók ezek a közönségreakciók. Meg hát a zenekarok akkori összekötő szövegei is nagyon jellemezték a kort. Úgyhogy ezek a felvételek tényleg elsősorban kordokumentumok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Volt bármiféle korlátozás a koncertfelvételeknél? Előzetes egyeztetés a zenekarokkal, hogy bizonyos problémás számokat ne játsszanak el, mert nem mehet adásba?

Victor Máté:

Játszhatták, amit szoktak. Igaz, a hetvenes évek popzenekarainak repertoárján nem szerepelt túl sok lázító szöveg. A nyolcvanas években már adódhattak volna kínosabb helyzetek. De ilyenekről nem tudok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ki döntött amúgy arról, hogy mely koncertekre vonulhat ki a rádió közvetítőkocsija?

Victor Máté:

Ezeket a felvételeket a Török Mari vezette műsorszerkesztőség készítette, ahol a nyolcvanas években két szerkesztő, Csiba Lajos és Göczey Zsuzsa voltak ezzel megbízva. Csiba – és a mára elfeledett Salánky Hédi – már a hetvenes években is szerkesztett ilyeneket. Kitalálták, hogy kit és mit érdemes felvenni, melyik helyszínen. Aztán, gondolom, ezt Török Marival megbeszéltek, aki általában rábólintott. De nem kellett magasabb szinten egyeztetni.

A helyszínen meg a zenekar azt játszotta, ami a repertoárja volt. Persze egy-két kivétel nyilván akadt. Göczey Zsuzsi például vitt – mint zenei rendezőt – Kontroll Csoportra a Közgázra, amit felvett a Magyar Rádió. De hogy aztán abból mi ment le adásba, azt nem tudom. Biztos nem az egész. Azt akkor még nem vállalta volna be egy szerkesztő. De mindenesetre ezek a felvételek elkészültek és megvannak a szalagtárban. Volt olyan felvétel is, amit a szerkesztő már eleve az utókornak szánva vett fel.

Jávorszky Béla Szilárd:

A magyar rádió archív koncertfelvételeiből 1997-ben a Premier Art Records három CD-t jelentetett meg.²⁴ Miért nem lett az együttműködésnek folytatása?

Victor Máté:

Szerintem a cég tönkrement. Valószínűleg ezekből sem tudott sokat eladni. Meg emlékeim szerint nem is különösebben reklámozták, így kevesen tudták, hogy ezek a CD-k egyáltalán megjelentek.

Jávorszky Béla Szilárd:

---

²⁴ *Rock koncertek a Magyar Rádió archívumából I.: Sirius, 1975, Rock koncertek a Magyar Rádió archívumából 2.: Gemini, 1976 és Rock koncertek a Magyar Rádió archívumából 3.: Máté Péter, 1975*

De más kiadóval nem próbálkoztak? Vagy a Magyar Rádió önmaga nem ambicionálta azt, hogy kiadó legyen?

Victor Máté:

Hát ez az, amit húsz éven keresztül nem értettem. Hogy amikor bejött Magyarországra a piacgazdaság, az intézmény miért nem próbálta értékesíteni azokat, amiket tudott volna. Miközben bizonyos rádióban dolgozó emberek szemérmetlenül loptak ki felvételeket és adták aztán ki őket kalózkidrásban. Rádiófelvételeket kazettán, majd CD-n is. Bármiféle engedély vagy szerződés nélkül. Ezek egy részét ráadásul a rádió pagodájában árulták is.

Jávorszky Béla Szilárd:

Tudnál konkrétumokat mondani?

Victor Máté:

Sokan tudják például, hogy B. Tóth Lászlónak volt egy vállalkozása, amelyik szépen sorban jelentette meg Máté Péter, Kovács Kati régi, még kiadatlan felvételeit. És mondom, a pagodában árulták. Szóltam az akkori elnöknek, Szirányinak,²⁵ de ő valamiért nem akart ebből ügyet csinálni. Vélhetően azért, mert épp lejárt az elnöki megbízatása és nem akarta az utolsó napjait ezzel tölteni.

Persze ilyenkor felmerül a kérdés, hogy vajon egy ilyen koncertfelvételtől mennyit lehet CD-n eladni. Lehet, nem eléggé nagy üzlet. De hát vannak ott egyéb felvételek, amelyekből lehetett volna nagy üzletet csinálni. Ahogy mások csináltak is. Mindenesetre a rendszerváltozás után a Magyar Rádió túlzott kereskedelmi tevékenységbe nem fogott. Pedig tehette volna. A kilencvenes évek elején a hanglemezipiacon simán megjelenhetett volna a rádió, akkor a kazetta nagyon ment, amit olcsón elő lehetett volna állítani.

Mindenesetre fontos lenne, hogy ezeket a felvételeket valamilyen formában hozzáférhetővé, kutathatóvá tegyék. Csak hát a nagy része még mindig feldolgozatlan. Ott áll a szalagtárban, néha még a zenekar neve sincs ráírva a dobozra, csak a helyszín és a rendezvény címe. De hogy mi van valójában a szalagon, azt ma már senki sem tudja. Vélhetően a felvétel idején sem készült róla írásos dokumentáció. Tehát ezeket a szalagokat valakinek végig kellene hallgatnia, ki kellene jegyzetelnie, hogy mi van rajta, majd mindennek utánanézni. Tehát valakinek – hogy úgy mondjam – szakszerűen, kutatói módszerekkel kellene feldolgozni ezeket a szalagokat.

Jávorszky Béla Szilárd:

2007-ben jöttél el a rádióból, gyakorlatilag nyugdíjaztak. Tehát nagyjából tíz évet bogarászhattad az archívumot. Mennyi anyagot sikerült így feldolgoznod?

Victor Máté:

Nagyon sokat kipucoltam, kinyomoztam és ezeket CD-re átírva – hogy úgy mondjam – használható, hozzáférhető hordozón a felvételtárban elhelyeztem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mekkora anyagmennyiség ez?

Victor Máté:

Mondjuk száz CD. De ezekben vannak stúdiófelvételek is. Készítettem gyűjtő CD-ket – például az Atlasz együttes összes felvétele, beleértve azokat is, ahol kísérnek egy énekest.

---

²⁵ Szirányi János 1994 és 1996 között volt a Magyar Rádió elnöke.

Ez egy CD-nyi anyag, most már ott van a Magyar Rádió felvételtárában. Tehát ha valaki az Atlasz együttessel akar foglalkozni, nem kell tíz szalagról összeválogatni, összebogarászni, hanem ott van egy CD-n az összes. Csináltam ilyen az Atlantisz-felvételekből is.

Jávorszky Béla Szilárd:

Szerinted mennyi anyag lehet még feltáratlan?

Victor Máté:

Szerintem a használható felvételek felét feldolgoztam. Ha lett volna öt további évem, végig tudtam volna menni a hetvenes-nyolcvanas évek hagyatékán.

Jávorszky Béla Szilárd:

Nyolc éve jöttél el a rádióból. Ezt azóta senki nem csinálja?

Victor Máté:

Nekem ez – hogy úgy mondjam – nem volt munkaköri kötelességem. Elsősorban új felvételeket kellett készítenem és archiválnom. Hisz még a kilencvenes években is készültek rádiós koncertfelvételek. Azért is jöttem el, mert ezeket leállították. Such György²⁶ elnöksége óta se stúdió-, se hangversenyfelvételek nem készültek a Magyar Rádióban. A produkciós szerkesztőséget úgy ahogy volt, megszüntették. Eljöttem, mert láttam, hogy nincs feladatom.

Számomra az archívum rendezgetése hobbi volt. Mivel volt hozzáférésem a szalagtárhoz, amolyan kiegészítő tevékenységként bogarászgattam a régi felvételek között. De ezt senki nem várta tőlem. És amikor eljöttem, senki nem is vette át.

Például a magyar szimfonikus könnyűzene összes felvételét összebogarásztam, kipucoltam, egy technikus segítségével kitisztítottuk, zajmentesítettük. Aztán ötven CD-n elraktuk a teljes szimfonikus könnyűzenét, egészen 1952-ig – a magnetofon bevezetéséig – visszamenőleg. Nagyon érdekes világ ez a szórakoztató szimfonikus zene. Lehet, hogy ma nem divatos, de lehet, hogy egyszer megint az lesz. Nagyon érdekes zenék születtek, Gyulai Gaál János, Bágya András, Balassa P. Tamás nagyszerű darabokat írt.

De ugyanígy össze lehetne gyűjteni azt, amit mi úgy neveztünk, hogy sanzon. Amikor színészek énekelnek, irodalmi szövegeket, versmegzenésítéseket. A színészek szerettek énekelni, egyik-másik nagyon jól is csinálta. De aki nem, az is érdekes lehet. Például Ruttkai Éva dalfelvételei, amelyeket nem nagyon ismernek, pedig van közte pár izgalmas. Persze nem volt egy kiugró zenei tehetség, de hát a személyisége, ami átsugárzik a felvételen, az fantasztikus. Szóval ezeket is érdemes volna felgyűjteni és hozzáférhetővé tenni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Műsorként vagy hanghordozón megjelentetni?

Victor Máté:

Nem feltétlenül műsorkészítés céljából, mert ezek a régiségek valószínűleg csak speciális érdeklődésű emberek számára jelentenek valamit. Ám hordoznak olyan értéket, ami miatt nem szabad eltemetni őket. Remélem, legalább vigyáz valaki ezekre a szalagokra, mert féltő, esetleg megint jön egy „helyhiány”, és akkor viszik őket a szeméttelre.

Aztán ott vannak a soksávos felvételek, több száz soksávos tekercs. Többek között Máté Péter lemezfelvételei, amiken külön sávon van Máté Péter hangja és alatta a zenekari sávok. Ezeket fel lehetne újítani, új hangszereléssel.

---

²⁶ Such György (1960–) közgazdász, újságíró, 2006–2010 között a Magyar Rádió elnöke.

Jávorszky Béla Szilárd:

Jelenleg amúgy méltó körülmények között tárolják a szalagokat?

Victor Máté:

A szalagtárban – a Bródy Sándor utcai épület pincéjében – egyelőre biztos, jól klimatizált helyen, tehát profin vannak tárolva. Amiatt nem aggódom, hogy ott tönkremennek. Érdekes módon mára kiderült, hogy a szalag jobban, tartósabban őrzi a jelet, mint akár a CD. Úgyhogy amikor archiváltak – legalábbis az én időmben, 2007-ig –, nem csak CD-re tették, hanem rögtön 38 centiméteres sebességgel egy szalagra is. Ami aztán ment a pincébe az úgynevezett aranyalaphoz. Tehát előreláthatóan szalagon archiválnak mindent, amiről úgy döntenek, hogy ez az aranyalaphoz kell, hogy kerüljön, mert az emberiség nagy értéke.

A Kunigunda utcában ilyen szintű archívumot nem tudnának építeni. Se helyük, se pénzük, se szándékuk sincs. Szóval épp az a veszély, hogy a műsorkészítő székháztól távol tárolják ezeket. Kérdés, hogy a továbbiakban is őrzik majd, mint egy kincses ládikát. Vagy leselejtezik és kidobják, mint egy koloncot.

Jávorszky Béla Szilárd